

ผลการวิจัย

“เสียงของประชาชนในเรื่องใจความ
และกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่”

คำนำ

รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของชาติที่กำหนดรูปของรัฐ กำหนดแบบการปกครองประเทศ และกฎเกณฑ์ที่จัดวางระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด เป็นกฎหมายที่อยู่ในฐานะสูงกว่ากฎหมายอื่น ๆ ทั้งปวง ซึ่งกฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ไม่ได้ ปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ ฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นฉบับที่ 20 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560

50 ปี ที่ผ่านมา สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ ผลักดันการจัดทำรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างน้อย 5 ฉบับ ทั้งการรณรงค์ร่วมกับเครือข่ายองค์กรสิทธิมนุษยชนประชาธิปไตย องค์กรภาคประชาสังคม และรณรงค์เป็นเอกเทศ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2521 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2535 ประเด็นแก้ไขเพิ่มเติม คือ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะดำรงนายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ประเด็นแก้ไขเพิ่มเติม คือ ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

เนื่องในโอกาสการก่อตั้งครบรอบ 50 ปี ในปี 2567 สสส. จึงได้ริเริ่มจัดทำโครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” เนื่องจากเห็นว่าประเทศไทยยอมรับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุด หรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน ผ่านระบบตัวแทนในระบบรัฐสภา การใช้อำนาจขององค์กรรัฐทุกองค์กรจึงต้องมีความยึดโยงกับประชาชนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม และสะท้อนหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ทั้งในเนื้อหาสาระและกระบวนการใช้อำนาจ ดังนั้น การออกแบบรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยึดถือหลักการและแนวทางนี้ และกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญย่อมต้องสะท้อนหลักการนี้เช่นกัน โครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยการทำให้เสียงของพวกเขาถูกรับฟัง เรียนรู้และสำรวจความเห็นสาธารณะเกี่ยวกับเนื้อหาสำคัญของบททั้งหมดของรัฐธรรมนูญใหม่ และสนับสนุนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งถูกเลือกมาด้วยคะแนนนิยมที่มาจากแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

โครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) การวิจัยเชิงปริมาณในระยะแรกได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/ นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน รวมจำนวน 1,250 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วประเทศ แบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ (1) ภาคเหนือ (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) ภาคใต้ และ (4) ภาคกลางและภาคตะวันออก เพื่อสำรวจทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 สำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และกระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณมีข้อค้นพบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ร้อยละ 98.6 เห็นว่ากระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก่อนการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ต้องกำหนดให้มีการรณรงค์เผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และ ร้อยละ 97.7 เห็นว่าควรจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุกจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

สสส. จะนำผลการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในเบื้องต้นฉบับนี้ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมือง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ และจะดำเนินงานในระยะที่สอง หรือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) กับผู้แทนจาก 5 กลุ่มเดิม โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ภาคเหนือในจังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ภาคอีสานในจังหวัดอุบลราชธานี และพื้นที่ภาคใต้ในจังหวัดสงขลา จากนั้นกำหนดจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนผลการวิจัยที่ได้จาก 3 พื้นที่ ร่วมกับพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก ในกรุงเทพมหานคร พื้นที่ละ 20 คน รวมจำนวน 80 คน เพื่อสรุปผลการวิจัยพร้อมกับการรณรงค์ประเด็นที่ได้รับจากเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยน และรายงานผลการศึกษาวิจัยในช่วงปลายปี 2568

สสส. หวังว่าผลการศึกษาวิจัยเบื้องต้นของโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ฉบับนี้ จะเป็นหมุดหมายสำคัญอีกครั้งหนึ่งของการที่ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย และผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผ่านผู้แทนปวงชน จะเป็นผู้กำหนดการออกแบบรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตย เพื่อทำให้เสียงของพวกเขาถูกรับฟัง และเพื่อสนับสนุนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีสมาชิกที่ถูกเลือกมาด้วยคะแนนนิยมจากแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งอย่างแท้จริง

เชื่อมั่นในศักดิ์ศรีมนุษย์ สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย

เมษายน 2568

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ค
บทสรุปผู้บริหาร		ง
บทที่ 1	บทนำ	1
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	30
บทที่ 4	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	36
ภาคผนวก		67

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความ และกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยทำการสำรวจความเห็นประชาชนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย จำนวน 1,250 ตัวอย่าง กระจายทุกภูมิภาคทั่วประเทศจาก 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา, นักวิชาการ, เกษตรกร, แรงงาน และสื่อมวลชน โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 อาทิเช่น กกต. ปปช. กสม. ศาลรัฐธรรมนูญ องค์กรอัยการ เป็นต้น สาระสำคัญ และกระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ รวมทั้งการมีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. ในระดับจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า

ประชาชน 91.0% เห็นว่าประเทศไทยต้องมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 โดย 70.9% เห็นว่ารัฐธรรมนูญ 2560 มีเจตนารมณ์เพื่อการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร, 82.2% เห็นว่าเนื้อหาสาระทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนลดลง และ 80.3% เห็นว่ากระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2560 มีปัญหาและยากเกินไป

องค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่ประชาชนมีความพึงพอใจกับการทำงานมากที่สุด คือ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รองลงมา (เรียงลำดับมากไปหาน้อย) คือ สำนักงานอัยการสูงสุด, สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, ศาลรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นองค์กรที่ประชาชนพึงพอใจกับการทำงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

องค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่ประชาชนมีความเห็นว่าควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รองลงมา (เรียงลำดับมากไปหาน้อย) คือ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, สำนักงานอัยการสูงสุด, คณะกรรมการการเลือกตั้ง และศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่ประชาชน มีความเห็นว่าควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ใน รธน. ฉบับใหม่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้

98.9% เห็นว่าควรกำหนดหมวดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่นำไปอ้างอิงให้มีผลได้ตามกฎหมาย เพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

98.2% เห็นว่าควรให้ความสำคัญกับสิทธิ ความเสมอภาคของบุคคล และความเสมอภาคทางเพศ

96.5% เห็นว่าควรองค์ประกอบและกระบวนการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญมีส่วนเหมาะสม และยึดโยงกับประชาชน

92.6% เห็นว่าควรกำหนดให้สามารถถอดถอนนักการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้

90.2% เห็นว่าควรกำหนดบทลงโทษการทำรัฐประหารให้ชัดเจน เพราะถือเป็นการยึดอำนาจและล้มล้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

87.2% เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรใช้อำนาจยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิทางการเมือง เนื่องจากขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง

และ 85.5% เห็นว่าควรยกเลิกวุฒิสภา (สว.) และกำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สส.)

กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้

98.6% เห็นว่าก่อนลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้มีการณรงค์เผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง

98.2% เห็นว่าการร่างรัฐธรรมนูญควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และเสนอความคิดเห็นได้ในทุกขั้นตอน

98.2% เห็นว่าการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของทุกฉบับ ควรมีตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม

97.7% เห็นว่าต้องจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุกจังหวัดที่มาจาก การเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

97.4% เห็นว่าควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียน/นักศึกษา, นักวิชาการ, เกษตรกร, แรงงาน และสื่อมวลชน รวมทั้งกลุ่มสตรีเลือกตัวแทนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

96.6% เห็นว่าเพื่อป้องกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ควรทบทวนรัฐธรรมนูญทุก ๆ 5 ปี โดยเป็นหน้าที่ของรัฐสภาผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน

94.5% เห็นว่าการออกเสียงลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนไม่ควรเกิน 2 ครั้ง ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 การลงประชามติก่อนยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ พ.ศ.

ครั้งที่ 2 การลงประชามติเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ร่างเสร็จแล้ว

สรุปได้ดังภาพด้านล่างนี้

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

รัฐบาลและฝ่ายค้านดูเหมือนจะเห็นด้วยกับการพัฒนาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งกระบวนการและระยะเวลาการดำเนินการที่คาดการณ์ได้ถูกเสนอในภาคผนวก 1 ประเทศไทยเคยมีรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับ ปัจจุบันนั้นนับเป็นฉบับที่ 20 ซึ่งได้ถูกร่างขึ้นหลังจากการรัฐประหารในปี 2557

คณะกรรมการร่างฯ ได้ถูกแต่งตั้งขึ้นโดยคณะรัฐประหาร ซึ่งคณะกรรมการร่างฯ เห็นว่าวิกฤติรัฐธรรมนูญนั้นมีสาเหตุมาจากการแนวปฏิบัติที่ไม่ชอบธรรม (คอร์รัปชัน) ของผู้บริหารก่อนหน้า ดังนั้นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่คือ การต่อสู้กับการคอร์รัปชัน การมียุทธศาสตร์ชาติซึ่งผู้บริหารที่รับช่วงต่อจะได้ดำเนินการตามที่เห็นสมควร การนำไปสู่การปฏิรูปที่จำเป็น การเสริมสร้างระบบคุณธรรมและจริยธรรมในการปกครอง และการลดความขัดแย้งเพื่อการประนีประนอม 7 ปีหลังจากการบังคับใช้ ผู้คนมากมายคิดว่ารัฐธรรมนูญนั้นล้มเหลวในหลายๆ ด้านของเจตนารมณ์ที่มีดังที่กล่าวไว้ในคำนำ

หลังจากการสำรวจวรรณกรรมอย่างรวดเร็ว เราสามารถแจกแจงเหตุผลที่ทั้งรัฐบาล ฝ่ายค้าน และภาคประชาชน คิดว่าเราจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญใหม่ดังต่อไปนี้

- 1) รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นผลมาจากการรัฐประหาร จึงมีจิตวิญญาณ (spirit) ที่เป็นแบบบนลงล่าง
- 2) การทำประชามติและการรับข้อเสนอไม่มีเสรี เนื่องจากรัฐบาลมีข้อบังคับมากมายต่อการรณรงค์ของฝ่ายตรงข้าม
- 3) ก่อนหน้านี้ จำเป็นจะต้องมี 20,000 ลายเซ็น ในการที่จะฟ้องให้ผู้มีอำนาจถูกขับออกจากตำแหน่ง ซึ่งปัจจุบันถูกเพิ่มเป็น 50,000 ลายเซ็น ในเวลาเดียวกันกลไกนี้ก็ถูกสนับสนุนโดย ‘มาตรฐานจริยธรรม’ ซึ่งถูกกำหนดขึ้นอย่างกว้างๆ เป็นช่องโหว่ให้ผู้มีอำนาจยุบ/ไม่พิจารณาผู้ที่ไม่ทำตัวให้ถูกต้องตามเกมส่การเมือง
- 4) สิ่งที่เราเรียกว่าองค์กรรัฐธรรมนูญมีอำนาจมหาศาล ตัวอย่างเช่น การยุบพรรคการเมือง การปลดนายกรัฐมนตรี การสั่งห้ามนักการเมืองจากการลงสมัครเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อย่างไรก็ตาม กระบวนการการเสนอชื่อของสมาชิกรุ่น ในเชิงปฏิบัติมีเพียงเจ้าหน้าที่ที่เกษียณแล้วสามารถผ่านได้ องค์กรเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของกลุ่มข้าราชการ

5) สวัสดิการสังคม ตัวอย่างเช่น สาธารณสุข การศึกษา ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนค่อนข้างลดลง

6) รัฐธรรมนูญสองฉบับที่ผ่านมาามีเพียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่สามารถเลือกนายกฯ ได้ แต่ในฉบับปัจจุบันไม่ได้มีข้อกำหนดเช่นนั้น

7) รัฐบาลในสมัยต่อไปจะต้องทำตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี สิ่งนี้จำกัดขอบเขตของรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย และบังคับให้วาระด้านการราชการและความมั่นคงเป็นไปตามยุทธศาสตร์นี้ และคณะกรรมการที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อติดตามแผนยุทธศาสตร์ก็เต็มไปด้วยข้าราชการระดับสูง ข้าราชการจากล่างขึ้นบนจึงถูกจำกัด

8) มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับ บทที่ 2 พระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ถึงแม้จะเป็นการขอในระยะขั้นต้นก็ถูกรองรับ การเปลี่ยนแปลงให้สิทธิพิเศษที่มากยิ่งขึ้นต่อพระมหากษัตริย์เรื่องนี้เป็นเรื่องอ่อนไหว ฝ่ายอนุรักษ์หลายคนคิดว่าบทที่ 2 ควรจะถูกรักษาไว้ในกระบวนการสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ แม้จะยากเย็น เสรีภาพในการแสดงออกก็ควรจะถูกลดทอนเพื่อความถี่ถ้วนในกระบวนการ

โดยสรุปแล้ว เราต้องละทิ้งการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ชาติ แทนที่จะระบุถึงการปฏิรูปประเทศในรัฐธรรมนูญ เราจะต้องปฏิรูปเนื้อหาบางส่วนในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เช่น กระบวนการเสนอชื่อของสมาชิกองค์กรอิสระ และขอบเขตอำนาจขององค์กรเหล่านี้ การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ผ่านคะแนนนิยม การมีทิศทางที่ชัดเจนในการเพิ่มอำนาจการบริหารส่วนท้องถิ่น ความเท่าเทียม และการไม่เหยียดเพศ เพศสภาพ รสนิยมทางเพศ การสนับสนุนที่แข็งแกร่งของรัฐบาลต่อองค์กร NGOs และองค์กรภาคท้องถิ่น

ในปีนี้ สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะครบรอบ 51 ปี สสส. มีประวัติศาสตร์ในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยในช่วงเวลาที่ผ่านมา จุดเปลี่ยนของการสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตย เราเห็นว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่จะผลักดันอย่างแข็งขัน ที่ผ่านมามีการรื้อฟื้นผู้ที่อยู่เบื้องบนหรือศูนย์กลาง ตอนนี้เป็นเวลาอันสำคัญที่จะฟังเสียงของคนส่วนใหญ่ คณะวิจัยจำเป็นต้องถามประชาชนว่าพวกเขาคิดอย่างไรเกี่ยวกับใจความ และกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้จะเป็นส่วนเล็กๆ ในการยืนยันว่าเสียงของประชาชนนั้นมีความสำคัญ ดังนั้น คณะวิจัยจึงประสงค์ที่จะเสนอโครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม **“เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่”** เพื่อศึกษาความเห็นประชาชนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยการทำให้เสียงของพวกเขาถูกรับฟัง

1.2.2 เพื่อเรียนรู้และสำรวจความเห็นสาธารณะ เกี่ยวกับเนื้อหาสาระสำคัญบทบัญญัติทั้งหมดของรัฐธรรมนูญใหม่

1.2.3 เพื่อสนับสนุนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งถูกเลือกมาด้วยคะแนนนิยม ที่มาจากแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” เพื่อศึกษาความเห็นประชาชนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความครอบคลุม จึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ 1) ภาคเหนือ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ภาคใต้ และ 4) ภาคกลาง และภาคตะวันออก

1.3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน / นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ
- 2) อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ
- 3) อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
- 4) กรณียของประเทศไทย
- 5) หลักการสำคัญที่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ
- 6) ข้อความหรือเนื้อหาของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
- 7) ปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- 8) กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
- 9) ปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
- 10) ข้อเสนอของกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ ต่อการแก้ไขหรือการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

1.4 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หมายถึง กฎหมายสูงสุดของประเทศที่ได้รับการประกาศใช้ภายหลังการแก้ไขหรือร่างขึ้นใหม่ แทนรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) โดยมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายผ่านกระบวนการพิจารณาของรัฐสภา การลงประชามติของประชาชน หรือสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.)

สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งมาด้วยคะแนนนิยมที่มาจากแต่ละจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง โดยให้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนในการร่าง หรือแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของประเทศให้มีความสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย ความต้องการของประชาชน และบริบทของประเทศ

กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ หมายถึง ขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ในการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของประเทศที่ต้องอาศัยความโปร่งใส และการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้รัฐธรรมนูญที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของประชาชน ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ผ่านผู้แทนปวงชน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 การตระหนักรู้ที่มากขึ้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบัญญัติประเด็นที่สำคัญเข้าไปในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (โดยแยกประเด็นที่สำคัญน้อยกว่าออก ซึ่งเหมาะสมกว่าที่จะอยู่ในกฎหมายชั้นที่ต่ำกว่า)

1.5.2 การตระหนักรู้ที่มากขึ้นว่าเสียงของประชาชนสำคัญที่สุดในการสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งจะส่งเสริมผลประโยชน์ของประชาชนในทางที่แข็งแกร่ง/ ยืดหยุ่น

1.6 ข้อจำกัดการวิจัย

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล คณะวิจัยจึงปรับรูปแบบการเก็บข้อมูลโดยประสานงานผ่านเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ ในระดับพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย จึงทำให้การวิจัยได้รับข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบคลุม ครบถ้วน และน่าเชื่อถือ

1.7 แผนปฏิบัติการ

ตารางที่ 1.1 แผนปฏิบัติการ (1/2)

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลาของกิจกรรม						
		2567			2568			
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
1	ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับใจความและกระบวนการ รวมถึงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่							
2	จัดทำแบบสอบถามและสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน							
3	สรุปผลสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน และนำเสนอต่อเวทีสาธารณะ (แถลงข่าว 10 เดือน 10 ด้อย ปี 2567)							
4	จัดทำรายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) และกำหนดประเด็นการศึกษาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ							
5	นำเสนอผลรายงานการศึกษาขั้นต้นต่อประธานสภาฯ, พรรคการเมือง และภาคส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ							

ตารางที่ 1.2 แผนปฏิบัติการ (2/2)

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลาของกิจกรรม							
		2568							
		พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
6	จัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3 พื้นที่ (พื้นที่ดำเนินการ) • พิษณุโลก • อุบลราชธานี • สงขลา								
7	จัดทำรายงานการศึกษาชั้นกลาง (Interim Report)								
8	จัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยน ผลการศึกษาวิจัยจาก 3 พื้นที่ (เพิ่ม 1 พื้นที่ คือ กรุงเทพมหานคร และชลบุรี)								
9	รณรงค์เกี่ยวกับหัวข้อที่เจาะจง หัวข้อหนึ่ง								
10	ติดตามและประเมินความคืบหน้า ในการสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ และการให้ความรู้/เตือนสาธารณะชน เกี่ยวกับข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น ในกระบวนการ								
11	จัดทำรายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์ (Final Report)								
12	สรุปผลการศึกษาวิจัย และนำเสนอ ต่อเวทีสาธารณะ (แถลงข่าว 10 เดือน 10 ด้อย ปี 2568)								

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

เป็นที่ยอมรับกันในบรรดาอารยประเทศว่ารัฐธรรมนูญเป็น ‘กฎหมายสูงสุดของประเทศ’ ที่ใช้กำหนดลักษณะการปกครองของประเทศนั้นๆ โดยกำหนดในสองเรื่องใหญ่ ๆ คือ เป็นการจัดตั้งระบบกฎหมาย และจัดตั้งสถาบันการเมืองของรัฐหรือประเทศว่าจะให้เป็นไปในลักษณะใด และกำหนดองค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญว่าจะให้ผู้ใด หรือองค์กรใดเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างไร

รัฐธรรมนูญจึงเป็นรากฐานของการปกครอง และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมที่ช่วยทำให้ประเทศมีระเบียบแบบแผน รักษาความยุติธรรม และปกป้องสิทธิของประชาชน การมีรัฐธรรมนูญที่ดีและได้รับการเคารพจะเป็นสิ่งสำคัญต่อความมั่นคง และความก้าวหน้าของประเทศ

2.2 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

การใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญอย่างถูกต้องตามหลักการเป็นเงื่อนไขปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้รัฐธรรมนูญที่สถาปนาขึ้นมีความชอบธรรมและได้รับการเคารพปฏิบัติตาม รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ต่างจากรัฐธรรมนูญจารีตประเพณี หรือธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ ตรงที่รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรเกิดขึ้นเองไม่ได้ ต้องมีผู้แสดงเจตนาตัดสินใจตราขึ้น และโดยที่รัฐธรรมนูญเป็นเอกสารทางกฎหมายและทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของรัฐสมัยใหม่ (Modern State) การตรารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรขึ้นประกาศใช้เป็นกฎหมายสูงสุดของ รัฐจึงมีข้อพิจารณาทั้งในทางกฎหมายและในทางการเมืองที่ละเอียดอ่อนมาก ตั้งแต่ข้อพิจารณาว่า องค์กรใดหรือบุคคลใดจะเป็นผู้ร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ องค์กรใดหรือบุคคลใดเป็นผู้ให้ความเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่ยก่างมาไปจนกระทั่งข้อพิจารณาว่าองค์กรใดหรือบุคคลใดมีอำนาจประกาศให้ร่างรัฐธรรมนูญที่ยก่างมานั้นมีผลบังคับใช้

จากการศึกษา “ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ” ของวิชญ์ วรรณ (2565)¹ สามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ดังนี้

ไม่ว่าจะเป็นการสถาปนารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรในรัฐที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานหรือการสถาปนารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรในรัฐที่เกิดใหม่ก็ตาม รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรล้วนเป็นการจัดตั้งระบบกฎเกณฑ์ทางกฎหมายและสถาบันการเมืองขึ้นมาใหม่ด้วยกันทั้งสิ้น อำนาจที่จะสถาปนาระบบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และสถาบันการเมืองขึ้นมาใหม่ จึงเป็นอำนาจพิเศษ เพราะเป็นอำนาจที่มีมาก่อนระบบกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และสถาบันการเมือง ซึ่งเป็นเพียงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยอำนาจนี้ อำนาจนี้จึงไม่มีขอบเขตจำกัด เราเรียกอำนาจนี้ว่า ‘อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ’

‘องค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ’ กับ ‘องค์กรต่างๆ ที่ถูกรัฐธรรมนูญจัดตั้งให้มีขึ้น’ (ตัวอย่างเช่น ประมุขของรัฐ (ประธานาธิบดีหรือพระมหากษัตริย์) คณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล รวมตลอดถึงองค์กรที่มีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ฯลฯ) มีความแตกต่างกัน และเป็นคนละส่วนกัน กล่าวคือ ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญประกาศใช้หลายฉบับ ส่วนใหญ่จะประกาศใช้หลังจากที่มีการปฏิวัติหรือรัฐประหาร และมักให้องค์กรที่ทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติเป็นผู้จัดให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญ และถูกประกาศใช้เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว จึงทำให้มักเกิดความเข้าใจผิดไปว่าองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ คือ องค์กรที่มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ

องค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) คือองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยในการจัดตั้งกฎหมายสูงสุดของรัฐที่กำหนดให้มีสถาบันการเมืองต่างๆ ขึ้นภายในรัฐ องค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์กรที่มีมาก่อนการมีรัฐธรรมนูญและมีมาก่อนบรรดาองค์กรต่างๆ ที่ถูกรัฐธรรมนูญจัดตั้งให้มีขึ้น (Pouvoirs Constitués) ไม่ว่าจะเป็นประมุขของรัฐ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา หรือศาล การศึกษาเรื่องอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Le Pouvoir Constituant) และองค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (L’Organe Constituant) จึงไม่อยู่ในกรอบของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เพราะในเวลาที่มีการใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ ยังไม่มีรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด ในขณะที่องค์กรต่างๆ ที่รัฐธรรมนูญจัดให้มีขึ้น (Pouvoirs Constitués) ล้วนเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันเป็นเรื่องที่มาทีหลังการมีขึ้นของรัฐธรรมนูญ นักกฎหมายมหาชนบางท่าน เช่น ศาสตราจารย์ Georges Burdeau จึงเรียกอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญว่า เป็นอำนาจที่มีมาก่อนการมีรัฐธรรมนูญ (Méta-Constitutionnel)²

¹ วิชญ์ วรรณ. ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ. [ออนไลน์]. จาก The 101 .World เว็บไซต์ : <https://www.the101.world/pouvoir-constituant/>. (สืบค้นข้อมูล : 10 พฤศจิกายน 2567)

² Georges Burdeau, *Traité de science politique*, Paris, LGDJ, 3e édition, 1983, Tome IV, p.173

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญและองค์กรที่ใช้อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) จะเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง กล่าวคือไม่ใช่เรื่องของข้อกฎหมาย แต่อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และองค์กรที่ใช้อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant Derivé) เป็นเรื่องข้อกฎหมาย เพราะเป็นเรื่องที่ถูกบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญ จึงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ

ในกรณีของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบของการจัดทำรัฐธรรมนูญ หลังการปฏิวัติฝรั่งเศส ในปี 1789 อันเป็นช่วงเวลาที่ย้ายปฏิวัติกำลังกร่างรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ในที่นี้ ฟิงกล่าวเพื่อให้เข้าใจเป็นพื้นฐานด้วยว่า ในการปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น แต่เดิมฝ่ายปฏิวัติมีวัตถุประสงค์แต่เพียงจัดให้มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรขึ้นมาใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศแทนที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามข้อเรียกร้องของนักปรัชญายุค Enlightenment เท่านั้น มิได้มีข้อเรียกร้องให้ถอดถอนหรือล้มสถาบันพระมหากษัตริย์แต่ประการใด³ ดังจะเห็นได้ว่า ในร่างรัฐธรรมนูญที่ฝ่ายปฏิวัติได้ร่างขึ้นซึ่งต่อมาประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกของฝรั่งเศส ลงวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1791 นั้น มาตรา 1 ของหมวดที่ 2 (Titre II) บัญญัติอย่างชัดเจนว่า « Le Royaume est un et Indivisible »⁴ ซึ่งอาจแปลได้ว่า “ฝรั่งเศสเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแบ่งแยกมิได้” และในส่วนของ 2 (Chapitre II) ของหมวด 3 (Titre III) เป็นบทบัญญัติว่าด้วย ‘สถาบันพระมหากษัตริย์, ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และคณะรัฐมนตรี’ (De la Royauté, de la Régence et des Ministres)⁵

รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับแรกนี้ ฝ่ายปฏิวัติใช้ระยะเวลาในการยกร่างค่อนข้างมาก เนื่องจากในฝ่ายพวกปฏิวัติด้วยกันเองก็มีความคิดในการจัดตั้งสถาบันการเมืองและรายละเอียดต่างๆ ที่หลากหลาย ต้องใช้เวลาในการอภิปรายโต้เถียงหักล้างกันค่อนข้างมาก ดังนั้น หลังจากที่ยึดอำนาจได้สำเร็จด้วยการพังทลายคุก Bastille อันเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองระบอบเก่า ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 แล้วจึงต้องใช้เวลามากกว่าสองปีจึงได้ร่างรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรได้สำเร็จในวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1791 และโดยที่การยกร่างบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ ลงตัวและได้รับความเห็นพ้องต้องกันอย่างรวดเร็ว จึงเสร็จก่อนตัวบทรัฐธรรมนูญในส่วนที่ว่าด้วยสถาบันการเมือง ฝ่ายปฏิวัติจึงได้ตกลงกันว่าจะ ‘ประกาศ’ รับรองเรื่องสิทธิและเสรีภาพนี้ออกพลางไปก่อนระหว่างที่ร่างรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรยังไม่เสร็จสิ้น ดังนั้น จึงได้มีการประกาศสิทธิและเสรีภาพออกมาในรูปของ ‘ปฏิญญา’ (Déclaration) เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 ใช้ชื่อว่า ‘ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษยชนและของราษฎร’ โดยถือว่าเป็นเอกสาร ‘นำ’ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

³ Les Constitutions de la France depuis 1789, Paris, Garnier-Flammarion, 1979, p.6

⁴ Les Constitutions de la France depuis 1789, Paris, Garnier-Flammarion, 1979, p.37

⁵ Les Constitutions de la France depuis 1789, Paris, Garnier-Flammarion, 1979, p.44

ในระหว่างที่กำลังดำเนินการยกร่างรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรรวมทั้งบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั่นเอง เกิดมีประเด็นถกเถียงกันขึ้นมาว่า ฝรั่งเศสกำลังจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบการเมืองและระบอบกฎหมายใหม่ (Ordre Juridique) อันแตกต่างไปจากระบอบเดิม (Ancien Régime) อย่างสิ้นเชิง แม้ว่าจะยังคงรักษาสถานะของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ให้ยังเป็นประมุขของรัฐอยู่ แต่ก็เกินไปโดยผลของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 เป็นประมุขของรัฐในระบอบใหม่ มิใช่โดยสถานะตามกฎหมายของระบอบเก่าที่สิ้นสุดลงไปแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า รัฐธรรมนูญซึ่งก่อตั้งระบบกฎหมายและสถาบันการเมืองใหม่ จะเกิดขึ้นจากอำนาจอธิปไตยอันเป็นของประชาชนที่ได้มาจากการปฏิวัติ มิใช่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ตามระบบกฎหมายของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดังนั้นจึงมีปัญหว่า ‘ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของราษฎร’ ก็ดี ‘รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร’ ที่สภาร่างรัฐธรรมนูญ กำลังยกร่างอยู่ก็ดี จะต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ทรงพิจารณาลงพระปรมาภิไธยเพื่อประกาศใช้หรือไม่ (ที่เรียกกันว่า ต้องมี sanction royale)

ในท่ามกลางความคิดเห็นที่แตกต่างกันในช่วงเวลาดังกล่าว Abbé Sieyès ได้เสนอความเห็นผ่านหนังสือ « Qu'est-ce que le Tiers-Etats ? » ว่า อำนาจของสภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจพิเศษที่เรียกว่า Pouvoir Constituant เป็นอำนาจที่สภาร่างรัฐธรรมนูญรับมาโดยตรงจากราษฎรเพื่อมาทำหน้าที่ ‘สถาปนา’ ให้มีองค์กรต่างๆ ที่จะมาใช้อำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญนี้จึงมีมาก่อนบรรดาองค์กรทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญจะจัดตั้งขึ้น และโดยที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรหนึ่ง ที่ได้รับการสถาปนาขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ (คือเป็นเพียง Pouvoir Constitué เช่นเดียวกับองค์กรอื่นๆ) ดังนั้น สภาร่างรัฐธรรมนูญจึงสามารถประกาศใช้รัฐธรรมนูญและเอกสารทางกฎหมายต่างๆ ที่ตนใช้อำนาจพิเศษนี้ (Pouvoir Constituant) ตราขึ้นได้โดยไม่ต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ลงพระปรมาภิไธยเพื่อประกาศใช้อีก (คือไม่ต้องทำสิ่ง que เรียกว่า sanction royale)

บรรดาสมาชิกส่วนใหญ่ของสภาร่างรัฐธรรมนูญเห็นด้วยกับข้อเสนอของ Abbé Sieyès ในเวลาต่อมา ‘ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และของราษฎร’ (Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen du 26 Août 1789) และกฎหมายอีกหลายฉบับจึงได้ถูกประกาศใช้โดยอาศัยอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ (Pouvoir Constituant) ของตนเอง[14] โดยไม่ได้นำขึ้นถวายให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 พิจารณาลงพระปรมาภิไธย (คือไม่ต้องมี sanction royale) เพียงแต่ให้พระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ประกาศในรูปของ Lettre Patente

2.3 อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ถือว่าอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่ผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้แล้ว จึงต้องเป็นไปตามนั้น

2.4 กรณีของประเทศไทย

ประเทศไทยถือว่ายอมรับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่อำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน คือมาจากประชาชนโดยประชาชนผ่านระบบตัวแทน และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยใช้รูปแบบของระบบรัฐสภา การใช้อำนาจขององค์กรรัฐทุกองค์กรจึงต้องมีความยึดโยงกับประชาชนไม่มากก็น้อย ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมและสะท้อนหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนทั้งในเนื้อหาสาระและกระบวนการใช้อำนาจขององค์กรรัฐต่าง ๆ การออกแบบรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยึดถือหลักการและแนวทางนี้ และกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญย่อมต้องสะท้อนหลักการนี้ เช่นกัน

2.5 หลักการสำคัญที่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

2.5.1 หลักนิติรัฐ⁶

นิติรัฐ เป็นคำที่เราใช้เรียกรัฐหรือระบอบการปกครองซึ่งเรียกร้องให้การใช้อำนาจของรัฐจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม โดยทั่วไปแล้วการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐในนิติรัฐจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก องค์กรของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจรัฐ จะต้องผูกพันตนกับกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และประการที่สอง รัฐจะประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองของรัฐ ดังนั้นลักษณะเบื้องต้นของหลักนิติรัฐสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ลักษณะในทางรูปแบบและลักษณะในทางเนื้อหาของความเป็นนิติรัฐ

⁶ ตัดตอนและเรียบเรียงจาก เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง นิติรัฐ โดย วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ตัดตอนจาก วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2557. แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ ตุลาคม 2558 ใช้ประกอบการบรรยายต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.).

องค์ประกอบในทางรูปแบบของหลักนิติรัฐ ประกอบไปด้วยหลักการย่อย ๆ หลายประการ ที่สำคัญ ได้แก่

1) หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐ หลักประกันการคุ้มครองสิทธิในทางศาลจากการใช้อำนาจมหาชนขององค์กรของรัฐ และการประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาศาลการ

หลักการแบ่งแยกอำนาจ ไม่ได้มุ่งหมายที่จะนำเอาอำนาจรัฐมาแบ่งแยกเป็นส่วน ๆ เนื่องจากตามหลักในทางทฤษฎี อำนาจรัฐย่อมมีความเป็นเอกภาพเป็นเนื้อเดียวกัน ไม่สามารถตัดแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ แต่ “การแบ่งแยกอำนาจ” นั้น แท้จริงแล้วหมายถึง การแบ่งแยกการใช้อำนาจของรัฐโดยกระจายอำนาจ ของรัฐไปให้องค์กรของรัฐหลาย ๆ องค์กรเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ไม่ได้รวมศูนย์อำนาจของรัฐไว้ที่องค์กรใด องค์กรหนึ่ง หลักการนี้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลายประการ ประการแรกนั้น การแบ่งแยกอำนาจรัฐไปให้องค์กรแต่ละองค์กรที่แตกต่างกันเป็นผู้ใช้อำนาจ ย่อมจะทำให้ไม่มีองค์กรใดมีอำนาจรัฐแต่เพียงองค์กรเดียว ผลจากการนี้ย่อมทำให้เกิดการดุล และคานอำนาจกันระหว่างองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐต่าง ๆ การที่ไม่มียุติธรรมใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแต่เพียงองค์กรเดียว ย่อมจะช่วยให้การประกันสิทธิและเสรีภาพของราษฎรเป็นไปได้ง่ายขึ้น อนึ่ง พึงเข้าใจว่าการแบ่งแยกการใช้อำนาจรัฐในที่นี้ หมายความว่ารวมถึง การจำกัดอำนาจขององค์กรของรัฐ ตลอดจนการให้องค์กรของรัฐแต่ละองค์กร มีอำนาจยับยั้งอำนาจขององค์กรอื่น ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอื่นด้วย ประการที่สอง การแบ่งแยกอำนาจรัฐไปให้องค์กรของรัฐแต่ละองค์กรเป็นผู้ใช้ ย่อมมีผลเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเปิดโอกาสให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐในองค์กรต่างๆ ทำให้เกิดความชอบธรรมในการปกครอง ประการที่สาม การแบ่งแยกอำนาจรัฐไปให้องค์กรของรัฐแต่ละองค์กรเป็นผู้ใช้ ย่อมช่วยส่งเสริมให้เกิดความเชี่ยวชาญในการกิจของรัฐแต่ละด้าน เพราะบุคคลที่ทำหน้าที่ในองค์กรของรัฐแต่ละองค์กรนั้น ย่อมมีความเชี่ยวชาญในงานของตน ซึ่งจะทำให้ภารกิจของรัฐสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2) หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำขององค์กรของรัฐ หมายถึง หลักความผูกพันต่อรัฐธรรมนูญของฝ่ายนิติบัญญัติ และความผูกพันต่อระบบกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการ หลักการนี้เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติต้องผูกพันตนต่อรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมาย ซึ่งหมายความว่าในการตรากฎหมายนั้น รัฐสภาซึ่งเป็นองค์กรนิติบัญญัติที่มีความชอบธรรมสูงสุดในระบอบประชาธิปไตยจะตรากฎหมายให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ หลักการนี้แท้จริงแล้วเป็นหลักการที่สืบสาวออกมาจากหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ส่วนหลักความผูกพันต่อกฎหมายของฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการนั้น เรียกร้องให้ฝ่ายบริหารซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินและการปกครอง (ฝ่ายปกครอง) และฝ่ายตุลาการ ต้องปฏิบัติภารกิจและใช้อำนาจโดยผูกพันอยู่กับกฎหมาย ซึ่งคำว่ากฎหมายในที่นี้ หมายถึง รัฐธรรมนูญ กฎหมายลายลักษณ์อักษร

ที่ได้รับการบัญญัติขึ้นโดยรัฐสภา ตลอดจนกฎหมายลายลักษณ์อักษรในลำดับที่ต่ำกว่านั้น คือ กฎหมายลำดับรอง กฎหมายขององค์กรปกครองตนเองส่วนท้องถิ่นหรือ นิติบุคคลมหาชนอื่นๆ รวมทั้งกฎหมายจารีตประเพณี และหลักกฎหมายทั่วไป

3) หลักประกันการคุ้มครองสิทธิในทางศาลจากการใช้อำนาจมหาชนขององค์กรของรัฐและหลักประกันสิทธิของปัจเจกบุคคลในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม คือ การให้สิทธิพลเมืองในการฟ้องร้องคดีต่อศาลว่าองค์กรของรัฐใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและการใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบดังกล่าวนี้ทำให้ตนเสียหาย การยอมรับหลักการดังกล่าวส่งผลให้พลเมืองของรัฐมีฐานะเป็นประธานแห่งสิทธิได้อย่างแท้จริง เนื่องจากพลเมืองของรัฐสามารถใช้เครื่องมือทางกฎหมายในการต่อสู้กับอำนาจรัฐได้ ในการต่อสู้คดีในชั้นศาลนั้น ทั้งรัฐและพลเมืองจะมีฐานะเท่าเทียมกัน คือ เป็นคู่ความในคดีต่อหน้าศาล หลักการประกันนี้เรียกร้องให้รัฐ ต้องเปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลสามารถโต้แย้งการใช้อำนาจดังกล่าวขององค์กรของรัฐได้ แต่หากการก้าวล่วงสิทธิของปัจเจกบุคคลไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้อำนาจมหาชน แต่เกิดจากการละเมิดสิทธิโดยปัจเจกบุคคลคนอื่น รัฐที่เป็นนิติรัฐย่อมจะต้องจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้ปัจเจกบุคคลสามารถเข้าถึงศาลได้โดยการนำข้อพิพาทหรือคดีที่ตนพิพาทกับบุคคลอื่นไปฟ้องร้องต่อศาล กำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล ความผูกพันของคำพิพากษา ตลอดจนการบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาให้มีประสิทธิภาพด้วย

4) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษาศาลการ มีสองลักษณะ คือ ความเป็นอิสระในทางเนื้อหา และความเป็นอิสระในทางบุคคล ความเป็นอิสระในทางเนื้อหา หมายความว่า การไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาสั่งการหรืออิทธิพลใด ๆ ในการพิจารณาพิพากษาคดี ในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ผู้บริหารศาลไม่ว่าจะเป็นอธิบดีศาลหรือ ประธานศาล หรือรัฐมนตรี หรือบุคคลอื่นใด ย่อมไม่อาจสั่งการหรือใช้อิทธิพลให้ผู้พิพากษาพิพากษาคดีไป ในทางใดทางหนึ่งได้

สำหรับความเป็นอิสระในทางบุคคล หมายความว่า ผู้พิพากษาย่อมไม่อาจถูกปลดโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนตำแหน่งอันเนื่องมาจากการตัดสินใจได้ เว้นแต่จะปรากฏว่าผู้พิพากษาศาลการผู้นั้น กระทำความผิดทางวินัย อนึ่ง หลักประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษาศาลการ ย่อมไม่ได้หมายความว่าไปถึงความเป็นอิสระจากกฎหมายของผู้พิพากษาศาลการ ด้วยเหตุนี้ผู้พิพากษาศาลการที่พิพากษารรรถคดีไปตามอำเภอใจ หรือ บิดเบือนกฎหมายตามใจตน ย่อมไม่อาจอ้างความเป็นอิสระของผู้พิพากษาศาลการเป็นเครื่องคุ้มกันมิให้ตนต้องรับผิดชอบได้ ยิ่งไปกว่านั้นความเป็นอิสระของผู้พิพากษาศาลการย่อมไม่ได้หมายความว่าไปถึงการห้ามวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาของศาล เพราะหากเป็นเช่นนั้นรัฐนั้นย่อมไม่ใช่นิติรัฐ แต่เป็นรัฐที่ผู้พิพากษาศาลการเป็นใหญ่ อันจะต้องนับว่าเป็นรัฐเผด็จการรูปแบบหนึ่งนั่นเอง

องค์ประกอบในทางเนื้อหาของนิติรัฐ หลักนิติรัฐเรียกร้องว่าในการตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ราษฎรนั้น กฎหมายที่ได้รับการตราขึ้นจะต้องมีความชัดเจนและแน่นอนเพียงพอที่ราษฎรจะเข้าใจได้ ยิ่งไปกว่านั้น ระบบกฎหมายจะต้องคุ้มครองความน่าเชื่อถือและไว้วางใจที่บุคคลมีต่อกฎหมาย การตรากฎหมายย้อนหลังให้เป็นผลร้ายแก่บุคคลไม่อาจกระทำได้ นอกจากนี้หลักการดังกล่าวยังกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลมีค่าบังคับทางกฎหมายในระดับรัฐธรรมนูญ และถือว่าบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นกฎหมายโดยตรงอีกด้วย บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามหลักนิติรัฐจึงมีสองมิติ คือ มิติแรก สิทธิขั้นพื้นฐานมีลักษณะเป็นสิทธิหรืออำนาจที่ปัจเจกบุคคลสามารถยกขึ้นใช้ขึ้นรัฐได้ หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งในทางเนื้อหาของนิติรัฐ คือ หลักความพอสมควรแก่เหตุ หลักการนี้ เรียกร้องให้การใช้อำนาจของรัฐจะต้องเป็นไปโดยพอเหมาะพอประมาณ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมในนิติรัฐ รัฐไม่อาจใช้มาตรการใดๆ ก็ได้เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ หลักนิติรัฐยังห้ามการกระทำตามอำเภอใจของรัฐ เรียกร้องให้รัฐต้องกระทำการโดยเคารพต่อหลักความเสมอภาค กล่าวคือ เรียกร้องให้รัฐต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกัน ให้แตกต่างกันออกไปตามสภาพของสิ่งนั้น ๆ ด้วย

องค์ประกอบในทางเนื้อหาของนิติรัฐที่สำคัญ ได้แก่ หลักการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งมีหลายประเภท แต่ที่สำคัญประเภทหนึ่ง คือ สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิในเสรีภาพคือ อำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองในอันที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดตามที่ตนต้องการ ส่วนสิทธิในความเสมอภาค คือ อำนาจในอันที่เรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกันและปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกัน ตามสภาพของสิ่งนั้น ๆ

หลักความพอสมควรแก่เหตุ หรือที่เรียกว่าหลักสัดส่วน เป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐที่มีวัตถุประสงค์ในการจำกัดการใช้อำนาจรัฐไม่ให้เป็นไปโดยเกินควรแก่กรณี และผูกมัดอำนาจขององค์กรของรัฐทุกอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร หรืออำนาจตุลาการ ทั้งนี้ในการตรวจสอบว่าองค์กรของรัฐใช้อำนาจมหาชนสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ ในขั้นแรกจะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าอะไรคือวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการสำหรับ การกระทำนั้น และวินิจฉัยว่าวัตถุประสงค์ที่รัฐต้องการนั้นเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องชอบธรรม และในทางกฎหมายสอดคล้องกับหลักการทางกฎหมายหรือไม่

หลักการคุ้มครองความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ (legal Security) หลักการนี้เรียกร้องความชัดเจนและความมั่นคงแน่นอนของการตัดสินใจของรัฐ ตลอดจนเรียกร้องมิให้ รัฐตรากฎหมายย้อนหลังหรือสั่งการเป็นผลร้ายจนกระทบการคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจที่บุคคลมีต่อการใช้อำนาจรัฐ

2.5.2 หลักนิติธรรม (The Rule of Law)⁷ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาในระดับโลก ภายใต้อำนาจเชื่อว่า การพัฒนาที่ขาดหลักนิติธรรมจะนำไปสู่ความไม่น่าเชื่อถือ ไม่ไว้วางใจ และการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ นำไปสู่ความไม่สงบตามมา ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ให้คำจำกัดความของหลักนิติธรรมว่าคือ “หลักการปกครองที่บุคคลทุกคน สถาบันและหน่วยงาน ไม่ว่าจะ เป็นสาธารณะ เอกชน หรือรัฐเอง มีความรับผิดชอบต่อกฎหมายที่ประกาศต่อสาธารณะ มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและตัดสินคดีด้วยความเป็นอิสระ และสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ จะต้องมีการประกันการปฏิบัติตามหลักความสูงสุดของกฎหมาย หลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย หลักความรับผิดชอบต่อกฎหมาย หลักความเป็นธรรมในการปรับใช้กฎหมาย หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หลักความชัดเจนแน่นอนของกฎหมาย การหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจหรือการดำเนินการโดยอำเภอใจ และมีความโปร่งใส”⁸

ประเทศไทย ได้กล่าวถึง “หลักนิติธรรม” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550⁹ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรมเช่นเดียวกัน โดยระบุไว้ในมาตรา 3 ว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม”

สำหรับความสัมพันธ์ของหลักนิติธรรมกับกระบวนการยุติธรรมนั้น ศ. คณิต ญ นคร อธิบายไว้ว่า ‘...การจะทำให้หลักนิติธรรมเข้มแข็งและลงหลักปักฐานในสังคม ต้องมีการพัฒนากระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ โดยการทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเสมอภาคและเป็นธรรม การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ต้องมีกระบวนการตรวจสอบที่ดี และกระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงต้องมีประสิทธิภาพ ระบบการทำงานของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินคดีอาญาควรให้มีความรอบคอบถี่ถ้วน และควรมีการปฏิบัติงานร่วมกัน อีกทั้ง ศาลต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริง...’¹⁰

⁷ ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดย สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) เมษายน 2566.

⁸ Report of the Secretary-General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies, (S/2004/616)

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 3, 78 (6)

¹⁰ คณิต ญ นคร, งานเสวนา “เหลียวหลัง แลหน้า การอภิวัฒน์กระบวนการยุติธรรม” ในโอกาสฉลองครบรอบ 80 ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, และโปรดดูบทความ เรื่อง กระบวนการยุติธรรมกับรัฐธรรมนูญใหม่ http://www.isranews.org/isranews-article/item/35204-policy_35204.html

2.5.3 หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การจะบอกว่าประเทศใดมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือไม่ สามารถตรวจสอบได้ด้วยตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Indicators) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินระดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ โดยมักพิจารณาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น การเลือกตั้งเสรีและเป็นธรรม สิทธิและเสรีภาพของประชาชน การแบ่งแยกอำนาจ และหลักนิติธรรม/ นิติรัฐ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างตัวชี้วัดสำคัญที่นิยมใช้ทั่วโลก ได้แก่

1) ดัชนีประชาธิปไตยของ The Economist (Democracy Index) จัดโดย Economist Intelligence Unit (EIU) โดยการประเมินจาก 5 หมวด ได้แก่ กระบวนการเลือกตั้งและพหุนิยม (Electoral Process and Pluralism) การทำงานของรัฐบาล (Functioning of Government) - การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย (Democratic Political Culture) เสรีภาพพลเมือง (Civil Liberties) และแบ่งประเทศเป็น 4 กลุ่ม: ประชาธิปไตยเต็มรูปแบบ, ประชาธิปไตยมีข้อบกพร่อง, ระบอบผสม, และระบอบเผด็จการ

2) Freedom in the World โดย Freedom House วัดระดับเสรีภาพทางการเมืองและสิทธิพลเมือง โดยเน้นการตรวจสอบ เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพสื่อ นิติรัฐ และการเลือกตั้งที่แข่งขันอย่างเสรี และให้คะแนนเป็น “Free”, “Partly Free”, หรือ “Not Free”

3) ดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index - CPI) โดย Transparency International วัดระดับความโปร่งใสและการทุจริตในภาครัฐ ซึ่งสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาธิปไตย

4) โครงการวิจัยที่วัดประชาธิปไตยหลายมิติ Varieties of Democracy (V-Dem) เช่น ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง (Electoral Democracy) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม (Liberal Democracy)

5) Global State of Democracy Index (International IDEA) วัดจากปัจจัย เช่น การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ ความเท่าเทียมทางเพศในการเมือง และการคุ้มครองสิทธิคนกลุ่มน้อย

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตย สามารถดูได้จากตัวชี้วัดรวม 5 ประการ¹¹ ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 1 : กระบวนการเลือกตั้งและความหลากหลาย โดยจะวัดจากความเป็นอิสระในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติและหัวหน้ารัฐบาล ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอิสระในการออกเสียงและมีทางเลือกได้หลากหลาย ให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งแก่ประชาชนทุกคนและพลเมืองทุกคนมีสิทธิเข้าถึงตำแหน่งในรัฐบาลหรือมีอิสระในการจัดตั้งองค์กรทางการเมืองและองค์กรภาคพลเมืองได้

¹¹ iLaw. ตัวชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยกับประชาธิปไตยแบบ “ไทยๆ” [ออนไลน์]. จาก iLaw เว็บไซต์ : <https://www.ilaw.or.th/articles/16479>. (สืบค้นข้อมูล : 10 พฤศจิกายน 2567)

สำหรับประเทศไทยตัวอย่างกรณีตามรัฐธรรมนูญชั่วคราวฉบับ 2557 ไม่ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้ง และกำหนดให้สถาบันทางการเมืองมาจากการแต่งตั้งทั้งสิ้น อาทิ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) และสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ดังนั้น หากนำเกณฑ์ข้อนี้มาวัดจะได้ค่าเป็นศูนย์ และเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการเลือกผู้แทน การใช้การแต่งตั้งเช่นนี้เป็นผลให้ภาคประชาชนไม่สามารถเข้าถึงตำแหน่งทางการเมือง หรือจัดตั้งกลุ่ม พรรคทางการเมืองได้อย่างเสรีอีกด้วย

ตัวชี้วัดที่ 2 : หน้าที่ของรัฐบาล โดยจะวัดจากระบบการถ่วงดุลอำนาจในการบริหารงานของรัฐบาล ความเป็นอิสระจากอิทธิพลของกองทัพ ฝ่ายความมั่นคง หรือกลุ่มทางเศรษฐกิจ ศาสนา หรือ กลุ่มผู้มีอำนาจในประเทศ และรัฐบาลเปิดเผยโปร่งใสเพียงพอต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสาธารณชนหรือไม่

ตัวชี้วัดที่ 3 : การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยจะวัดจากการมีส่วนร่วมของคน เชื้อชาติ ศาสนา และคนกลุ่มน้อยต่างๆ ว่ามีสิทธิมีเสียงในกระบวนการทางการเมือง ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง สมาชิกของพรรคการเมืองและองค์กรที่มิใช่รัฐ (NGO) ทางด้านการเมือง

ตัวชี้วัดที่ 4 : วัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย โดยจะวัดจากระดับฉันทามติของสังคม และการร่วมกันสร้างความมั่นคงให้ระบอบประชาธิปไตย ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองโดยผู้เชี่ยวชาญหรือรัฐบาลแบบเทคนิคโนแครต ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและความสงบเรียบร้อยของสังคมระดับของประชาชนที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย

ตัวชี้วัดที่ 5 : เสรีภาพพลเมือง โดยจะวัดจากความเป็นอิสระของสื่อ เสรีภาพในการแสดงออก และการประท้วง เสรีภาพในการถกเถียงปัญหาของสาธารณะด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การใช้วิธีการทรมานโดยรัฐ การปกป้องสิทธิมนุษยชน และระดับของรัฐบาลที่อ้างถึงความเสี่ยง และการคุกคามใหม่ๆ เพื่อควบคุมเสรีภาพพลเมือง นอกจากนี้ความเป็นอิสระของสื่อก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ เมื่อกล่าวถึงประเด็น เสรีภาพการแสดงออก ไม่ใช่แค่การแสดงออกแต่รวมไปถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรีอีกด้วย ดังนั้นการควบคุมเนื้อหาในสื่อมวลชน และการปิดกั้นสื่อออนไลน์ จึงเป็นการทำลายหลักการในเรื่องนี้

ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีความพยายามควบคุมเสรีภาพทางวิชาการ กล่าวคือ โดยปกติคนสามารถใช้สิทธิวิพากษ์ วิจัยการทำงานของรัฐบาลหรือผู้ปกครองประเทศได้อย่างเสรีในสังคมประชาธิปไตย แต่ตลอดยุค คสช. จะใช้มาตรการเพื่อควบคุมมหาวิทยาลัย หรือนักวิชาการ เพื่อจำกัดการวิพากษ์รัฐบาล รวมไปถึงการสั่งให้งด หรือเลื่อนกิจกรรมเสวนาทางวิชาการหลายครั้ง

2.6 ข้อความหรือเนื้อหาของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมักจะไม่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง โดยจะมีเนื้อหากว้างๆ เพื่อให้รัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ทั้งในทางปฏิบัติไม่สามารถบัญญัติรายละเอียดองค์ประกอบของรัฐลงในรัฐธรรมนูญได้ทั้งหมด โครงสร้างของรัฐธรรมนูญจึงเป็นโครงสร้างอย่างกว้างๆ ที่แสดงให้เห็นภาพองค์ประกอบของรัฐว่ามีโครงสร้างการปกครองเป็นแบบใด¹² โดยรัฐธรรมนูญจะเป็นการกำหนดกรอบสำหรับเรื่องต่างๆ ที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญเห็นว่าสำคัญในส่วนรายละเอียดอาจมอบให้ฝ่ายนิติบัญญัติไปดำเนินการต่อไปอย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญต้องบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ อันได้แก่ (1) ระบบที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคม และ (2) โครงสร้างของรัฐซึ่งประกอบด้วยองค์กรต่างๆ พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านั้นและกระบวนการในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาที่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดรายละเอียดไว้¹³

สำหรับเนื้อหาสำคัญของรัฐธรรมนูญจะต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง¹⁴ ดังต่อไปนี้

1) กำหนดระเบียบและที่มาแห่งอำนาจ โดยกำหนดว่าอำนาจรัฐอันเป็นอำนาจสูงสุดนั้นเป็นอำนาจของผู้ใด และใครจะเป็นผู้ใช้อำนาจนั้น โดยในประเทศไทยซึ่งมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้บัญญัติให้อำนาจสูงสุดภายในรัฐอันได้แก่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย และบัญญัติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

2) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ อันเป็นการกำหนดกระบวนการในการตรวจสอบสมดุลระหว่างกันและกันขององค์กรที่ใช้อำนาจสูงสุดภายในรัฐ และ

3) กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองของรัฐ อันเป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด เพื่อให้สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ผูกพันกับองค์กรของรัฐทั้งปวงอันเป็นหลักประกันในการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐ และเป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบว่าองค์กรของรัฐเหล่านั้นได้ใช้อำนาจเป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

นอกจากนี้เนื้อหาของรัฐธรรมนูญในระบบรัฐธรรมนูญนิยม Constitutionalism เรียกร้องให้การปกครองในสมัยใหม่มีรัฐธรรมนูญที่จำกัดอำนาจของรัฐและควบคุมการใช้อำนาจเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยการเน้นให้รัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นกฎหมาย

¹² เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์, หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), 197.

¹³ บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 224.

¹⁴ วรเจตน์ภาศิริรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน, (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557, 145 - 147.

สูงสุดมีองค์กรศาลที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรประกันความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ¹⁵ นอกจากนี้ การเขียนรัฐธรรมนูญต้องเขียนโดยอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ทางวิชาการที่อยู่บนพื้นฐานของสังคมวิทยา การเมืองของแต่ละรัฐ เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปแปลงเป็นกลไกและรูปแบบการจัดตั้งองค์กรทางการเมืองและมาตรการประกอบที่สำคัญๆ ตลอดจนรูปแบบการจัดตั้งองค์กรหรือสถาบันใหม่ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการบริหารประเทศในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ¹⁶ ดังนั้น เนื้อหาของรัฐธรรมนูญจึงจะต้องประกอบไปด้วยหลักการและเนื้อหาเกี่ยวกับกลไกและองค์กรที่จะนำพาไปสู่เป้าหมายที่ต้องการอีกด้วย¹⁷

2.7 ปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.7.1 อำนาจสถาปนาไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

ประเด็น “อำนาจสถาปนาไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย” เป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการและสังคม โดยเฉพาะในแง่ของที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกลไกภายในที่ทำให้อำนาจประชาชนถูกลดทอนลง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ที่มาของรัฐธรรมนูญไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน รัฐธรรมนูญปี 2560 ได้ถูกสถาปนาขึ้นโดย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งเป็นกลุ่มอำนาจที่มาจากการรัฐประหาร ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญมีการแต่งตั้งกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) โดย คสช. เอง แม้จะมีการทำประชามติในปี 2559 แต่ก็ไม่ได้เปิดกว้าง จำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ของประชาชน

2) องค์ประกอบของวุฒิสภา (ส.ว.) ขาดความชอบธรรมจากประชาชน เพราะ ส.ว. ทั้ง 250 คน ในช่วงแรกมาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และที่สำคัญ ส.ว. ได้รับอำนาจให้สามารถร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีในช่วงเปลี่ยนผ่านได้ ซึ่งถือเป็นการลดทอนอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และส่งผลให้รัฐบาลหลังเลือกตั้งยังคงสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหารได้ต่อไป

3) กลไกตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจมีลักษณะเอื้อกลุ่มอำนาจเดิม องค์กรอิสระหลายแห่ง เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ และคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีที่มาที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งโดย คสช. ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่เป็นกลางในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร หรือกลุ่มการเมืองบางกลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่อกันได้

¹⁵ สมยศเชื้อไทย, หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ 16, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2565), 67.

¹⁶ อมร จันทรมาน, คอนสติตูชันแนลลิสม์ (Constitutionalism): ทางออกประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2537)

¹⁷ สมยศเชื้อไทย, อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 4, 73.

4) สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด บทบัญญัติบางมาตราในรัฐธรรมนูญปี 2560 เขียนไว้อย่างคลุมเครือ เช่น มาตรา 25 ที่กำหนดหลักการใหม่ว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ **ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น**” นั้น บรรเจิด สิงคนติ (2559)¹⁸ ได้ให้ความเห็นได้ว่า ประเด็นในมาตรา 25 กำหนดให้ปวงชนชาวไทยมีสิทธิและเสรีภาพทุกประการ เว้นแต่ที่มีกฎหมายจำกัด หรือกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ถือว่ามีนัยพอสมควร หากเทียบกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกันที่เขียนไว้ในมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญปี 2550 ที่ระบุว่า ‘การใช้สิทธิของบุคคลจะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้’ ดังนั้นเมื่อปรับเปลี่ยนให้ใช้สิทธิและเสรีภาพต้องไม่กระทบความมั่นคงของรัฐ อาจทำให้เกิดปัญหาต่อขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความโกลาหลได้

5) โครงสร้างรัฐไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมีบทบาทน้อยในกระบวนการออกนโยบายหรือกฎหมาย เพราะขาดกลไกให้ประชาชนเสนอร่างกฎหมายหรือยับยั้งการใช้อำนาจของรัฐได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐธรรมนูญปี 2560 จะประกาศใช้ในนามของประชาชน แต่อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญไม่ได้ยึดโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งที่มาของการจัดโครงสร้างอำนาจและกลไกที่ฝังอยู่ในรัฐธรรมนูญ สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของผู้มีอำนาจในช่วงการทำรัฐประหาร ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริงที่ต้องยึดหลัก “อำนาจเป็นของประชาชน”

2.7.2 การกำหนดสถาบันการเมืองทั้งอำนาจและที่มาไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

ประเด็นสำคัญที่กระทบต่อหลักประชาธิปไตยโดยตรง คือ การกระจายอำนาจ ความยึดโยงกับประชาชน และ กลไกถ่วงดุล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ไม่มีที่มาจากทางเลือกตั้งของประชาชน ส.ว. 250 คนแรกมาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ทั้งหมด และมีอำนาจ **ร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี** ร่วมกับ ส.ส. ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดรัฐบาลทางอ้อม โดยผ่านสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จึงทำให้เกิด “การสืบทอดอำนาจ” ของคณะรัฐประหารและลดบทบาทของประชาชนในการกำหนดผู้นำทางการเมือง

¹⁸ บรรเจิด สิงคนติ. ‘บรรเจิด’ สืบและร่างเบื้องต้นมีชัย ‘ไว้หลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หวังโกลาหล’ [ออนไลน์]. จากฐานเศรษฐกิจ เว็บไซต์ : <https://www.thansettakij.com/content/29287>. (สืบค้นข้อมูล : 10 พฤศจิกายน 2567)

2) **องค์กรอิสระและศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาที่เชื่อมโยงกับฝ่ายที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง** เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ป.ป.ช. และ กกต. มีระบบการสรรหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอำนาจจากการแต่งตั้งของ คสช. และที่สำคัญองค์กรเหล่านี้มีอำนาจสูงในการชี้ขาดประเด็นสำคัญ ๆ ทางการเมือง เช่น การยุบพรรค หรือวินิจฉัยคุณสมบัตินักการเมือง เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีความกังขาเรื่องความเป็นกลาง และความชอบธรรม เพราะเป็นเสมือนกลไกทางอำนาจที่อาจขัดขวางเจตจำนงของประชาชน

3) **นายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.)** ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้แต่งตั้งบุคคลภายนอกมาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีได้ โดยผ่านการเสนอชื่อจากพรรคการเมือง และการรับรองจาก ส.ว. ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ส่งผลให้ความยึดโยงของผู้บริหารประเทศกับประชาชนลดลง และการจัดตั้งรัฐบาลไม่ได้สะท้อนมาจากเสียงข้างมากของประชาชนอย่างแท้จริง

4) **การออกแบบระบบเลือกตั้งที่เอื้อให้เกิด “รัฐบาลผสมอ่อนแอ”** เพราะระบบจัดสรรปันส่วนผสม (ที่ใช้ในปี 2562) ส่งผลทำให้เอื้อพรรคเล็กสามารถเข้ามาในสภาได้ง่ายมากขึ้น และเป็นโอกาสให้พรรคที่ได้คะแนนไม่มากสามารถรวมเสียงจัดตั้งรัฐบาลได้ หากได้รับการสนับสนุนจาก ส.ส. ที่มาจากพรรคเล็ก และ ส.ว. ซึ่งปัญหาที่ตามมา คือ ความเสถียรภาพของรัฐบาลที่ไม่สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพประชาธิปไตยในระยะยาวด้วยเช่นกัน

5) **การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง** แม้รัฐธรรมนูญปี 2560 จะกล่าวถึง “การกระจายอำนาจ” แต่ในทางปฏิบัติ **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณและอำนาจ เพราะยังมีการแทรกแซงจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นการลดบทบาทของประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่น ในการกำหนดอนาคตของตนเอง และขัดกับหลักการประชาธิปไตยแบบกระจายอำนาจอย่างเห็นได้ชัด

จึงสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญปี 2560 มีการออกแบบโครงสร้างสถาบันทางการเมืองในลักษณะที่ **ลดทอนอำนาจของประชาชน และ เพิ่มอำนาจให้กับกลุ่มคนที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง** ซึ่งสวนทางกับหลักการประชาธิปไตยที่แท้จริง เช่น “หนึ่งคนหนึ่งเสียง”, “รัฐบาลต้องยึดโยงกับประชาชน” และ “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย”

2.8 กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

หากประสงค์จะทำการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงในลักษณะจัดทำใหม่ทั้งฉบับ โดยดำเนินการตามครรลองของรัฐธรรมนูญ กระบวนการและข้อจำกัดถูกระบุอยู่ใน หมวด 15 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีสาระสำคัญคือ การแก้ไขเพิ่มเติมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของรัฐจะกระทำมิได้ (มาตรา 255) และหากต้องการแก้ไขให้กระทำได้ภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 256 กล่าวคือ

1) การขอแก้ไขเพิ่มเติม มาได้ 3 ทางคือ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา และประชาชนเป็นผู้เสนอ โดยเสนอเป็นญัตติต่อรัฐสภา ในรูปของร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

2) ในกรณีร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑ บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ หรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจ ของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจ ได้ ให้จัดให้มีการออกเสียงประชามติตามกฎหมายว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

นอกจากนี้กับข้อเสนอที่ให้มีการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ(สสร.)เพื่อดำเนินการจัดทำ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ถือเป็นนการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญ ซึ่งต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 เสียก่อน ในขั้นตอนแรกจึงต้องมีการแก้ไขมาตรา 256 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เสียก่อน

และนอกจากจะต้อง แก้ไขมาตรา 256 ดังกล่าวแล้ว ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดให้การออกเสียงประชามติต้องใช้เสียงข้างมาก 2 ชั้น(มาตรา13) คือ ต้องมีผู้มาใช้ สิทธิเกินครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียง และประชามติต้องได้เสียงเกินครึ่งหนึ่งของผู้มาใช้สิทธิ

โดยสรุป หากจะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จะต้องดำเนินการดังนี้

- 1) แก้ไข พระราชบัญญัติประชามติ ให้ใช้เสียงข้างมากแบบธรรมดา
- 2) แก้ไข มาตรา 256 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อให้สามารถจัดตั้ง สสร.ได้
- 3) เสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ ต่อรัฐสภา หลังจากมีการแก้ไข มาตรา 256 แล้ว
- 4) จัดตั้ง สสร. แล้วดำเนินการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2.9 ปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช2560 ถูกออกแบบ มาให้เป็นรัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ยาก โดยมีกระบวนการที่ซับซ้อนดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมฯ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้วุฒิสภาเข้ามามีส่วนอย่างสำคัญในการแก้ไข รัฐธรรมนูญ ทั้ง ๆ ที่การได้มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่สอดคล้องต่อหลักการประชาธิปไตย จึงยิ่งเป็น อุปสรรคต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แม้ว่าจะเป็นความต้องการของประชาชนซึ่งสะท้อนออกมา จากการทำผลสำรวจขององค์กรต่างๆ รวมทั้งของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)

2.10 ข้อเสนอของกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ ต่อการแก้ไขหรือการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2.10.1 พรรคการเมือง

1) พรรคเพื่อไทย

พรรคเพื่อไทย (พท.) รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งว่าจะ “จัดทำรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย” นายชูศักดิ์ ศิรินิล สส.บัญชีรายชื่อ และรองหัวหน้าพรรคเพื่อไทย (พท.) พร้อม สส.พรรค พท. รวม 122 คน ร่วมกันเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่..) พ.ศ.... ต่อประธานรัฐสภา เมื่อ 18 มกราคม 2566

ร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีเนื้อหา 5 มาตรา มีสาระสำคัญไม่ต่างจากร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับเดิมที่พรรค พท. เคยเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาชุดที่ 25 เมื่อปี 2563-2564 เมื่อครั้งเป็นแกนนำพรรคฝ่ายค้าน โดยให้แก้ไขมาตรา 256 ของรัฐธรรมนูญ 2560 และเพิ่มเติมหมวด 15/1 (การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่) เพื่อเปิดทางให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) 200 คน มาจากการเลือกตั้งล้วน เป็นผู้กร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ประเด็นการทำประชามติ

11 มี.ค. 2564 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติเสียงข้างมากว่า รัฐสภาใช้อำนาจและหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ โดยต้องให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่า ประชาชนประสงค์จะให้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และเมื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว ต้องให้ประชาชนลงประชามติเห็นชอบหรือไม่กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งหนึ่ง หรือที่รู้จักในชื่อ คำวินิจฉัยที่ 4/2564 คนการเมืองในสภาแปลความหมายคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ตรงกัน การทำประชามติครั้งแรกที่ศาลระบุว่า ให้ประชาชนลงประชามติ “เสียก่อน” นั้น ต้องทำในขั้นไหน ทำเมื่อใดกันแน่ เกิดเป็นความอลวนในการตีความ ต่อมา เมื่อพรรคเพื่อไทยพลิกมาเป็นแกนนำรัฐบาล ภายหลังการเลือกตั้งครั้งล่าสุด คณะรัฐมนตรี (ครม.) นายเศรษฐา ทวีสิน ได้แต่งตั้ง คณะกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางในการทำประชามติ และแก้ไขปัญหาคำถามที่แตกต่างในเรื่องรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีนายภูมิธรรม เวชยชัย รองนายกรัฐมนตรี และ รว.พาณิชย์ เป็นประธาน ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีมติเมื่อ 25 ธ.ค. 2566 ให้ทำประชามติ 3 ครั้ง และเตรียมรายงานแนวทางต่อ ครม. ภายในเดือน ก.พ. แต่แล้ว สส. ร่วมพรรคของนายภูมิธรรมเกือบยกพรรค นำโดยนายชูศักดิ์ ก็ออกมาสวนทิศทางของรัฐบาล ประกาศสนับสนุนแนวทางการทำประชามติ 2 ครั้ง มีกฎหมายพรรค พท. คาดหวังว่า หากประธานรัฐสภาไม่บรรจุญัตติของเขาและคณะ ตามข้อเสนอของสำนักกฎหมายประธานรัฐสภา โดยอ้างว่าไม่ใช่ร่างแก้ไขเพิ่มเติม แต่เป็นการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงต้องถามประชาชนก่อนตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ขณะที่สมาชิกรัฐสภาเห็นว่าสามารถดำเนินการได้ ก็เกิดประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา หากเป็นเช่นนั้น พรรค พท. ก็มีสิทธิยื่นคำร้องผ่านประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาได้ และจะนำไปสู่คำตอบว่าต้องทำประชามติกี่ครั้ง

ด้านนายภูมิธรรมอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นกับพรรค พท. และรัฐบาล โดยปฏิเสธว่า “ไม่ใช่ตั้งประเด็นให้เกิดความขัดแย้ง แต่ทางฝ่ายพรรคการเมืองและรัฐบาลมีความเป็นห่วงว่าจะทำประชามติให้ถูกต้องกี่ครั้ง”

สูตรประชามติ

ไม่ใช่แค่ “จำนวนครั้งในการทำประชามติ” ที่นักการเมือง นักวิชาการ ภาคประชาชน และผู้สนใจกระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีความคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญไม่ตรงกัน แต่สิ่งสำคัญเหนือกว่านั้นคือ “คำถาม” ที่จะให้ประชาชนชาวไทยได้ออกเสียงประชามติ เพราะจะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 21 ต่อไป ปีนี้ชี้ไทยสรุปสูตรประชามติ

- สูตรกรรมการชุดนายภูมิธรรม

- จำนวนประชามติ : 3 ครั้ง

- ทำประชามติ: ครั้งแรก ก่อนเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่สอง ภายหลังร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 ผ่านรัฐสภา, ครั้งที่สาม ภายหลังการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดย สสร. แล้วเสร็จ

- คำถามในการออกเสียงประชามติครั้งแรก: ท่านเห็นชอบหรือไม่ ที่จะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยไม่แก้ไขหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์

- สูตรเพื่อไทย

- จำนวนประชามติ: 2 ครั้ง

- ทำประชามติ: ครั้งแรก ภายหลังร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 ผ่านรัฐสภา, ครั้งที่สอง ภายหลังการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดย สสร. แล้วเสร็จ และได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว

- คำถามในการออกเสียงประชามติครั้งแรก: มี 2 คำถามคือ (1) ท่านเห็นชอบให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ (2) ท่านเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่

2) พรรคประชาชน

พรรคประชาชนได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยมีหลักการสำคัญคือ ให้แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานทางจริยธรรม บทบัญญัติเกี่ยวกับการเพิกถอนสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิเลือกตั้ง และกระบวนการร้องเรียนกรรมการ ปปช. นอกจากนี้ยังเสนอให้ยกเลิกมาตรา 279 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้เสียหายได้โต้แย้งถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งและประกาศต่าง ๆ ที่ออกโดยคำสั่ง คสช. ให้ยกเลิกมาตรา 65 ยุทธศาสตร์ชาติ และหมวด 16 แผนการปฏิรูปประเทศ

ประเด็นการทำประชามติ

เห็นด้วยกับการทำประชามติเพียง 2 ครั้ง โดยใช้เสียงข้างมากธรรมดา

สูตรก้าวไกล

- จำนวนประชามติ: 2 ครั้ง เพียงพอแล้วทางกฎหมาย แต่ถ้าจะทำ 3 ครั้ง เสนอให้ ครม. ทบทวนคำถามประชามติใหม่

- ทำประชามติ: ครั้งแรก ก่อนเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ, ครั้งที่สอง ภายหลังร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 256 ผ่านรัฐสภา, ครั้งที่สาม ภายหลังการยกย่องร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดย สสร. แล้วเสร็จ

- คำถามในการออกเสียงประชามติครั้งแรก: มี 1+2 คำถาม (กรณีต้องทำประชามติ 3 ครั้ง) คือ (1) ท่านเห็นชอบหรือไม่ว่าควรมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดย สสร. (โดยไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของรัฐ) (2.1) ท่านเห็นชอบหรือไม่ว่า สสร. ควรจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด (2.2) ท่านเห็นชอบหรือไม่ว่า สสร. ควรมีอำนาจพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งหมด (ตราใดที่ไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข)

3) นักวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เคยจัดเสวนาเรื่อง อำนาจอธิปไตยในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ผ่านทางต้นการเมืองไทย เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2564 โดยมีความเห็นว่า การให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยการจัดทำใหม่ทั้งฉบับ เป็นเรื่องที่ทำได้ซึ่งได้เคยทำมาแล้วคือรัฐธรรมนูญฉบับปี 2492 และมีการแต่งตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้ยังเห็นว่าตามหลักการประชาธิปไตยต้องแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนโดยประชาชนเลือก สส.เข้าไปทำหน้าที่แทนในสภา และการแสดงออกซึ่งอำนาจสูงสุดของประชาชนคือการออกเสียงประชามติเป็นกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยที่สุด การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ สว.เข้ามาเห็นชอบและมีผลให้ร่างแก้ไขตกไปนั้น จึงไม่เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย

รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศชัย คณะกรรมการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เห็นว่า การจัดให้มี สสร. จะเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงกับประชาชน ทั้งในส่วนของการรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็น การสื่อสารกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญกับประชาชน เป็นการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนให้กว้างขวาง และรัฐธรรมนูญจะเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย

4) องค์กรภาคประชาชน

สมัชชาคนจน ได้เคยจัดทำร่างรัฐธรรมนูญคนจน โดยกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และองค์กรภาคประชาสังคม ตลอดจนองค์กรภาคประชาชน โดยจัดตั้งเป็นเครือข่ายรัฐธรรมนูญคนจน ในระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2565 สมัชชาคนจนได้ร่วมกับองค์กรภาคีต่าง ๆ จำนวน 65 องค์กร จัดเวทีสัญจร 6 เวที ในหัวข้อ พรรคการเมืองฟังเสียงคนจน โดยมีข้อเสนอให้พรรคการเมืองเปิดช่องทางให้ประชาชนโดยเฉพาะองค์กรคนจนและคนรากหญ้ามีส่วนร่วมในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ และให้แก้ไขกระบวนการได้มาซึ่งองค์กรอิสระให้มีความยืดหยุ่นกับประชาชนโดยผ่านตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง และสามารถตรวจสอบและถอดถอนได้ หากพบการกระทำที่ไม่ชอบ

กลุ่ม Con for all เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2566 กลุ่มประชาชนร่างรัฐธรรมนูญหรือกลุ่ม Con for all จัดเสวนา ยืนยันให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ หรือ สสร. แบบ 100 เปอร์เซนต์ เหตุผลสำคัญคือ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาจากคณะรัฐประหาร จึงขาดความชอบธรรมและไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำประชามติ ทั้งการตั้งคำถามในการให้ประชาชนโหวต และจำนวนครั้งที่จัดทำประชามติ

กลุ่ม Resolution เคยเสนอร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญต่อรัฐสภาเมื่อปี 2564 โดยการเข้าชื่อเสนอของประชาชน 150,921 คน ใช้ชื่อว่าร่าง "รื้อระบอบประยุทธ์" โดยมีข้อเสนอดังนี้

- ยกเลิก ส.ว. ให้รัฐสภาไทยใช้ระบบสภาเดียว มีแต่สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) มาจากการเลือกตั้ง 500 คน ไม่มีสมาชิกวุฒิสภาอีกต่อไป โดยระบบการเลือกตั้ง ส.ส. ร่างฉบับนี้ไม่ได้เสนอให้เปลี่ยนแปลงแค่เสนอตามที่รัฐธรรมนูญ 2560 เขียนไว้ก่อนการเสนอร่างฉบับนี้

- ศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและกรรมการในองค์กรอิสระ ที่ดำรงตำแหน่งอยู่และมาจากระบบการคัดเลือกของ คสช. พ้นจากตำแหน่งและให้คัดเลือกคนใหม่ มีที่มาจากระบบการคัดเลือกที่เสนอชื่อโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุด พรรคร่วมรัฐบาล พรรคร่วมฝ่ายค้าน และให้ ส.ส. ลงมติเลือกคนที่ได้คะแนนสูงที่สุดจากชื่อที่เสนอมาทั้งหมด

- ยกเลิกแผนยุทธศาสตร์ คสช. ให้ยกเลิกแผนยุทธศาสตร์ของ คสช. ที่วางอนาคตข้างหน้าไว้ 20 ปี และยกเลิกหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ในรัฐธรรมนูญ 2560 ซึ่งเป็นกลไกที่ คสช. ตั้งคนของตัวเองเข้าไปร่างเนื้อหาและอยู่ในกลไกการบังคับใช้ทั้งหมด

- เขียนให้ชัด นายกฯ ต้องเป็น ส.ส. เงื่อนไขของ "ที่มานายกฯ" คงไว้ซึ่งระบบบัญชีที่พรรคการเมืองต้องแจ้งรายชื่อว่าที่นายกรัฐมนตรีไม่เกินพรรคละสามรายชื่อ แต่เขียนให้ชัดเจนขึ้นว่า ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

จากบุคคลที่ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แปลว่า นายกฯ ต้องเป็น ส.ส. เท่านั้น และ พล.อ.ประยุทธ์ จะเป็นนายกฯภายใต้ร่างฉบับนี้ไม่ได้

- เสนอกลไกต่อต้านรัฐประหารเสนอหมวด 16 ใหม่ ชื่อว่า “การลบล้างผลพวงรัฐประหาร” ให้ยกเลิกการนิรโทษกรรมตัวเองของคณะรัฐประหาร 2557 กำหนดให้ปวงชนชาวไทย มีสิทธิและหน้าที่ในการต่อต้านการรัฐประหาร ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะทหารที่ก่อการรัฐประหาร ห้ามไม่ให้ศาลพิพากษารับรองความสำเร็จของการรัฐประหาร

- เพิ่มอำนาจตรวจสอบให้ฝ่ายค้านให้เพิ่มกลไกพิเศษของรัฐสภาขึ้น ได้แก่ คณะผู้ตรวจการกองทัพ คณะผู้ตรวจการศาล และคณะผู้ตรวจการองค์กรอิสระ โดยให้มีสมาชิก 10 คน ที่ต้องเป็น ส.ส. ฝ่ายค้านอย่างน้อย 5 คน และบังคับให้คณะกรรมการ ส.ส. ที่เกี่ยวกับกฎหมายงบประมาณ การทุจริต ฯลฯ ต้องให้ฝ่ายค้านเป็นประธานอย่างน้อย 5 คณะ

- เพิ่มอำนาจการเข้าชื่อของประชาชนนำเสนอระบบใหม่ให้ประชาชนเข้าชื่อกัน ไม่น้อยกว่า 20,000 คน “ตรวจสอบตุลาการ” ที่ส่อทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจใช้อำนาจขัดต่อกฎหมายได้ รวมทั้งเสนอตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระทั้งหลายด้วย การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย โดยประชาชน 10,000 คนก็สามารถเสนอได้ทุกประเด็นไม่มีข้อจำกัด รวมทั้งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญด้วย

2.11 ตารางเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญปี 2560, 2550 และ 2540 ของไทย และรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศส (ฉบับปัจจุบัน – Fifth Republic 1958) สามารถนำมาเปรียบเทียบในมิติที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตย และอำนาจทางการเมืองที่สำคัญได้ดังนี้

หัวข้อ เปรียบเทียบ	รธน. 2540	รธน. 2550	รธน. 2560	FR ฝรั่งเศส 1958
ที่มาของ รัฐธรรมนูญ	มาจากการมีส่วนร่วม ของประชาชน ผ่าน สสร.	คณะรัฐประหาร 2549 ตั้ง กรธ. และทำประชามติ	คณะรัฐประหาร 2557 ตั้ง กรธ. และทำประชามติ	ผ่านการลงประชามติ หลังการเปลี่ยนแปลง การปกครองโดยประชาชน
รูปแบบการ ปกครอง	รัฐสภาแบบ ประชาธิปไตยเต็ม รูปแบบ	รัฐสภาแบบ ประชาธิปไตย มีข้อจำกัด	รัฐสภาแต่จำกัด อำนาจประชาชน	กึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential)
หัวหน้ารัฐบาล	นายกฯ ต้องเป็น ส.ส.	นายกฯ ต้องเป็น ส.ส.	นายกฯ ไม่จำเป็นต้อง เป็น ส.ส.	ประธานาธิบดี (อำนาจสูง) และนายกรัฐมนตรี (บริหารร่วม)

หัวข้อ เปรียบเทียบ	รธน. 2540	รธน. 2550	รธน. 2560	FR ฝรั่งเศส 1958
ที่มาของ นายกรัฐมนตรี	ส.ส. เสนอและลง มติเลือก	ส.ส. เสนอและลง มติเลือก	เลือกตั้งร่วมของ ส.ส. และ ส.ว. (ช่วงเปลี่ยนผ่าน)	แต่งตั้งโดยประธานาธิบดี
ส.ว. (วุฒิสภา)	มาจากการเลือกตั้ง โดยอ้อม	แต่งตั้งบางส่วน เลือกบางส่วน	แต่งตั้งทั้งหมด โดย คสช.	เลือกตั้งโดยคณะผู้แทน ท้องถิ่น
อำนาจถ่วงดุล	องค์กรอิสระทำงาน เป็นกลาง มีบทบาท ตรวจสอบ	เริ่มมีอิทธิพล จากฝ่ายรัฐ	องค์กรอิสระมีที่มา จากการแต่งตั้ง เชื่อมโยง คสช.	ถ่วงดุลผ่านรัฐสภา และศาลรัฐธรรมนูญ
สิทธิของ ประชาชน	ครอบคลุมกว้างสุด มีสิทธิเสนอร่าง กฎหมาย และตรวจสอบ นักการเมือง	ยังรักษาโครงสร้าง เดิมไว้บ้าง	จำกัดสิทธิเข้าชื่อ เสนอร่างกฎหมาย	คุ้มครองตามปฏิญญา สิทธิมนุษยชน 1789
การกระจาย อำนาจ	ส่งเสริมองค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น	มีการกระจาย อำนาจ แต่การ ปฏิบัติยังจำกัด	กล่าวถึงน้อยมาก และปฏิบัติจริงน้อย	มีการเลือกตั้งท้องถิ่น และกระจายงบประมาณ ชัดเจน
กลไกแก้ไข รัฐธรรมนูญ	ผ่านสภาเสียงข้าง มาก และประชาชน มีส่วนร่วม	ผ่านรัฐสภาเท่านั้น	ต้องผ่านรัฐสภา และอาจต้องทำ ประชามติ	แก้โดยรัฐสภา หรือทำ ประชามติ
ความยึดโยงกับ ประชาชน	สูงมาก (หลักอำนาจ เป็นของประชาชน)	ปานกลาง	ต่ำ (รัฐมีบทบาทนำ และประชาชนมี บทบาทจำกัด)	สูง – ประธานาธิบดี มาจากการเลือกตั้ง โดยตรง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า

รัฐธรรมนูญ 2540 ถือว่า "ประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่สุด" ในประวัติศาสตร์ไทย ที่ยึดโยงประชาชน มีการกระจายอำนาจ และสามารถตรวจสอบได้

รัฐธรรมนูญ 2550 มีความพยายามที่จะคงโครงสร้างเดิมไว้ แต่มีข้อจำกัดจากบริบทของการทำรัฐประหาร

รัฐธรรมนูญ 2560 เน้นเสถียรภาพ และอำนาจของรัฐมากกว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน และ**รัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (1958)** ยึดหลักการประชาธิปไตยแบบมีเสถียรภาพที่ผสมผสานระหว่างอำนาจของประธานาธิบดีกับระบบรัฐสภาอย่างชัดเจน

2.12 สรุปความเห็น

โดยสรุปความเห็นของกลุ่ม ฝ่าย ต่างๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นต่อการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังนี้

2.10.2 อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นอำนาจที่ไม่ได้มาจากวิถีทางประชาธิปไตย ไม่ใช่อำนาจที่มาจากประชาชน จึงควรยกเลิกและจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ตามหลักการที่อำนาจมาจากประชาชน

2.10.3 การจัดตั้ง สสร. เพื่อทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญได้อย่างเต็มที่ โดยผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

2.10.4 เนื่องจากอำนาจจัดให้มีรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของประชาชน กระบวนการจัดทำประชามติจึงต้องมีขึ้นก่อนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าต้องการให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ และต้องการให้มีการจัดตั้ง สสร. เพื่อทำหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่

2.10.5 รัฐธรรมนูญเป็นบทบัญญัติที่วาดด้วยการกำหนดรูปแบบของรัฐ และกำหนดสถาบันการเมืองในรัฐ ตลอดจนบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน และเนื่องจากการจัดทำรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจของประชาชน จึงไม่ควรมีข้อจำกัดใด ๆ ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ ปี 2560) หากเป็นเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งจะแสดงออกโดยการออกเสียงประชามติต่อร่างรัฐธรรมนูญที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แล้ว

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” เพื่อศึกษาความเห็นประชาชนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed methods) ในรูปแบบผสมผสานเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) โดยแบ่งการดำเนินงานเป็นสองระยะ เริ่มต้นจากการวิจัยด้วยวิธีเชิงปริมาณ และนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์และคัดเลือกประเด็นสำคัญเพื่อวิจัยด้วยวิธีเชิงคุณภาพต่อไป ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการวิจัย

โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วม “เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่” เพื่อศึกษาความเห็นประชาชนต่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย ใช้วิธีการดังต่อไปนี้

3.1.1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

คณะวิจัยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิในประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญของรัฐธรรมนูญ อำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กรณียของประเทศไทย หลักการสำคัญที่ควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ข้อความหรือเนื้อหาของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ปัญหาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กระบวนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของการแก้ไขหรือจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ข้อเสนอของกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ ต่อการแก้ไขหรือการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.2 ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนาม (Field survey)

คณะวิจัยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) คณะวิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีทั้งแบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google form และแบบเอกสาร เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน ซึ่งกระจายทุกภูมิภาคทั่วประเทศจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) คณะวิจัยนำผลการวิจัยปริมาณมาวิเคราะห์และคัดเลือกประเด็นสำคัญสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) และเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ซึ่งเป็นผู้แทนจาก 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน โดยแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ ได้แก่ (1) ภาคเหนือ (2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) ภาคใต้ และ (4) ภาคกลางและภาคตะวันออก

3.1.3 การวิเคราะห์และสรุปเป็นผลการวิจัยที่สำคัญจากข้อมูลที่ได้ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

3.1.4 เผยแพร่ผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการการสร้างรัฐธรรมนูญใหม่ รวมถึงสาธารณชน

3.1.5 นำเสนอผลการวิจัยต่อเวทีเสวนาสาธารณะ โดยมีจุดมุ่งหมายในการเชิญชวนการตรวจสอบ / วิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง คณะวิจัยได้แบ่งออกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การกำหนดขนาดตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ คือ 1,250 ตัวอย่าง และได้รับความยินยอมด้วยความเต็มใจจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ซึ่งเป็นผู้แทนจากประชากร 5 กลุ่มข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ ๆ ละ 20 คน รวมทั้งหมด 80 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วยข้อคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)

ส่วนที่ 3 สารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 4 กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

สำหรับข้อคำถามในส่วนที่ 2 – ส่วนที่ 4 เกณฑ์การวัดระดับและการแปลผลรวมของกลุ่มตัวอย่างใช้เครื่องมือวัด 4 ระดับ หากเป็นข้อความเชิงบวก คือ ความหมายของข้อความนั้น ๆ สอดคล้องกับความหมายของตัวแปรที่ต้องการจะวัด และหากข้อความเชิงลบ คือ ความหมายของข้อความนั้น ๆ ไม่สอดคล้องกับความหมายของตัวแปรที่ต้องการจะวัด ซึ่งการคำนวณให้คะแนนแต่ละข้อความที่เป็นเชิงบวกและเชิงลบมีรายละเอียดการให้ดังต่อไปนี้

1) ข้อความเชิงบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 คะแนน
เห็นด้วย	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน

2) ข้อความเชิงลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1 คะแนน
เห็นด้วย	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4 คะแนน

เกณฑ์การวัดระดับ และการแปลผลภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างจะใช้เครื่องมือวัด 4 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์การคำนวณจากช่วงชั้น ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{4} = 0.75$$

ดังนั้น เกณฑ์การวัดระดับ และการแปลผลรวมของกลุ่มตัวอย่างใช้เครื่องมือวัด 4 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.75	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.76 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.25	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	3.26 – 4.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด

แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อดำเนินการ โดยจัดทำชุดคำถามเป็นประเด็นไว้ล่วงหน้า เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group) และเวทีสัมภาษณ์แลกเปลี่ยนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ซึ่งเป็นผู้แทนจาก 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/ นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน

3.4 การทดสอบค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

คณะวิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง โดยได้ดำเนินการดังนี้

การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยคณะวิจัย นำร่างแบบสอบถามทดลองเก็บข้อมูล (Try-Out) จากผู้แทน 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียน/ นักศึกษา (2) นักวิชาการ (3) แรงงาน (4) เกษตรกร และ (5) สื่อมวลชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยนำผลของข้อมูลเฉพาะที่มีการวัดมาตราส่วนแบบประมาณค่ามาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น และใช้สูตรของ Cronbach หรือเรียกว่า “สหสัมพันธ์สัมประสิทธิ์แอลฟา” (α - Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยสถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่น คือ

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{\sum t^2} \right)$$

เมื่อ

 α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น n = จำนวนข้อของคำถาม $\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อคำถาม S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 สรุปผลของค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ตัวแปร	ค่าแอลฟา (α)
ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	.817
สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	.880
กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	.869

การตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินความครอบคลุมของคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การจัดลำดับคำถามของข้อความโดยคงความหมายของข้อคำถามเดิม หรือปรับแก้ไขการใช้ภาษาที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจและชัดเจนในข้อคำถามยิ่งขึ้น โดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว คณะวิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ก่อนที่จะนำข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Science: SPSS) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง (Sample Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Analysis) โดยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) และนำค่าเฉลี่ยไปทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' method) รวมทั้งวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิธีวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) เชิงคุณภาพที่ได้มาจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสรุปเป็นผลการศึกษาวิจัยที่สำคัญ ซึ่งได้จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

บทที่ 4 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการศึกษาทัศนคติ และความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เกิดขึ้นจากการยึดอำนาจการปกครอง และได้มีการจัดตั้งคณะบุคคลที่สนับสนุนคณะรัฐประหารเป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ขึ้นมา ซึ่งก่อผลกระทบต่อความขัดแย้งในเชิงโครงสร้าง การดูแลอำนาจอภิไธย จนนำไปสู่สภาวะวิกฤติในทางการเมืองไทยปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย Google Forms จากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศจำนวน 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) เกษตรกร (2) แรงงาน (3) นักเรียนหรือนักศึกษา (4) นักวิชาการ และ (5) สื่อมวลชน รวมจำนวน 1,250 ตัวอย่าง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2 ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)
- 4.3 ความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560
- 4.4 สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
- 4.5 กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

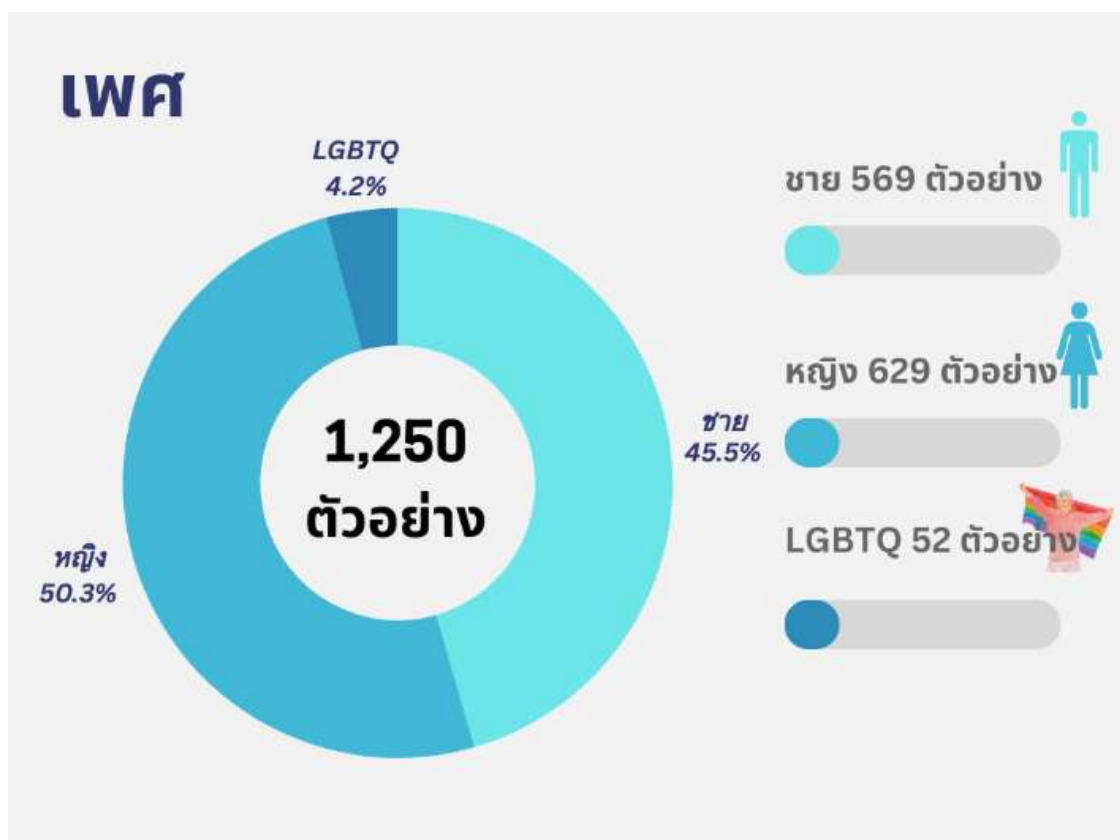
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และกลุ่มอาชีพ โดยการหาค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ผลการศึกษาพบว่า

1) เพศ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 629 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50.3 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 569 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 45.5 และกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) จำนวน 52 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 4.2 ตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 4.1

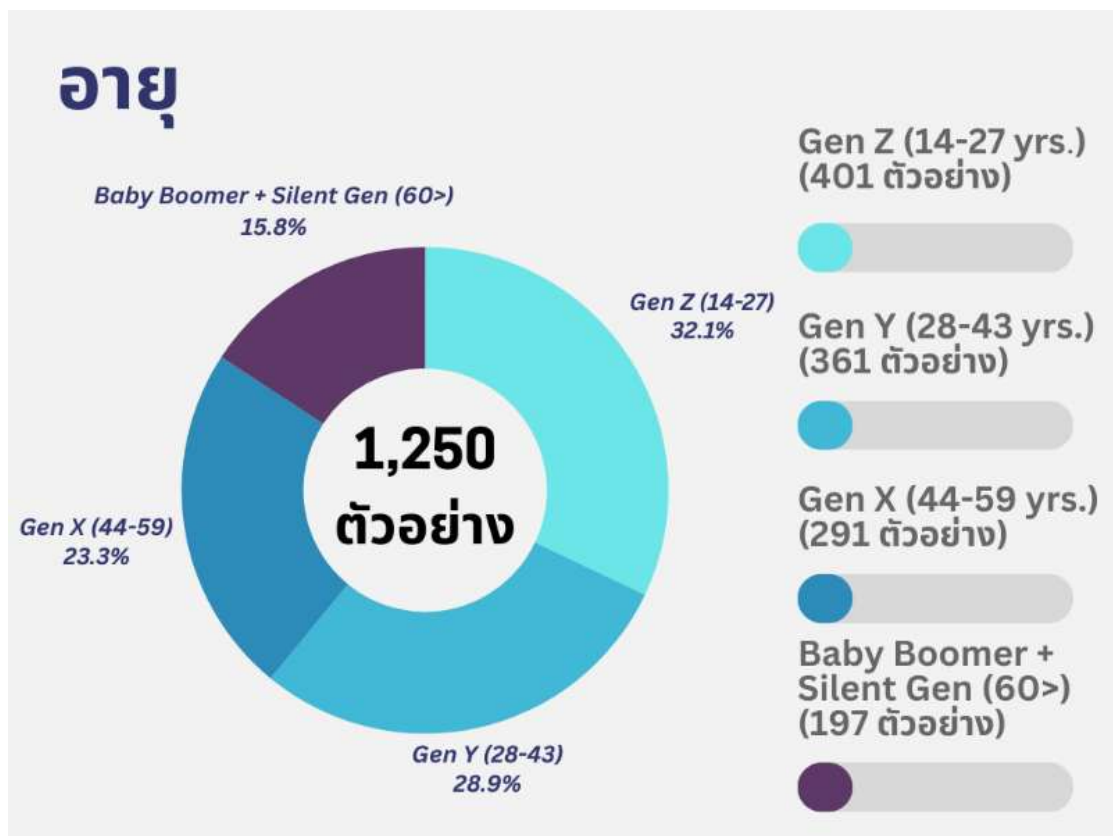
แผนภาพที่ 4.1 จำนวน และร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

2) อายุ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม Gen Z ช่วงอายุ 14 - 27 ปี จำนวน 401 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมา คือ กลุ่ม Gen Y ช่วงอายุ 28 - 43 ปี จำนวน 361 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 28.9 กลุ่ม Gen X ช่วงอายุ 44 - 59 ปี จำนวน 291 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 23.3 กลุ่ม Baby Boomer และ Silent Gen อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 197 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 15.8 ตามลำดับ อายุสูงสุด 82 ปี อายุต่ำสุด 14 ปี และอายุเฉลี่ย 39 ปี ดังแผนภาพที่ 4.2

แผนภาพที่ 4.2 จำนวน และร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

3) ระดับการศึกษา

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี จำนวน 628 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50.2 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 181 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 14.5 ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 174 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 13.9 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) / อนุปริญญา จำนวน 106 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 8.5 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 85 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 6.8 ประถมศึกษา จำนวน 41 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 3.3 และ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 35 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.8 ตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 4.3

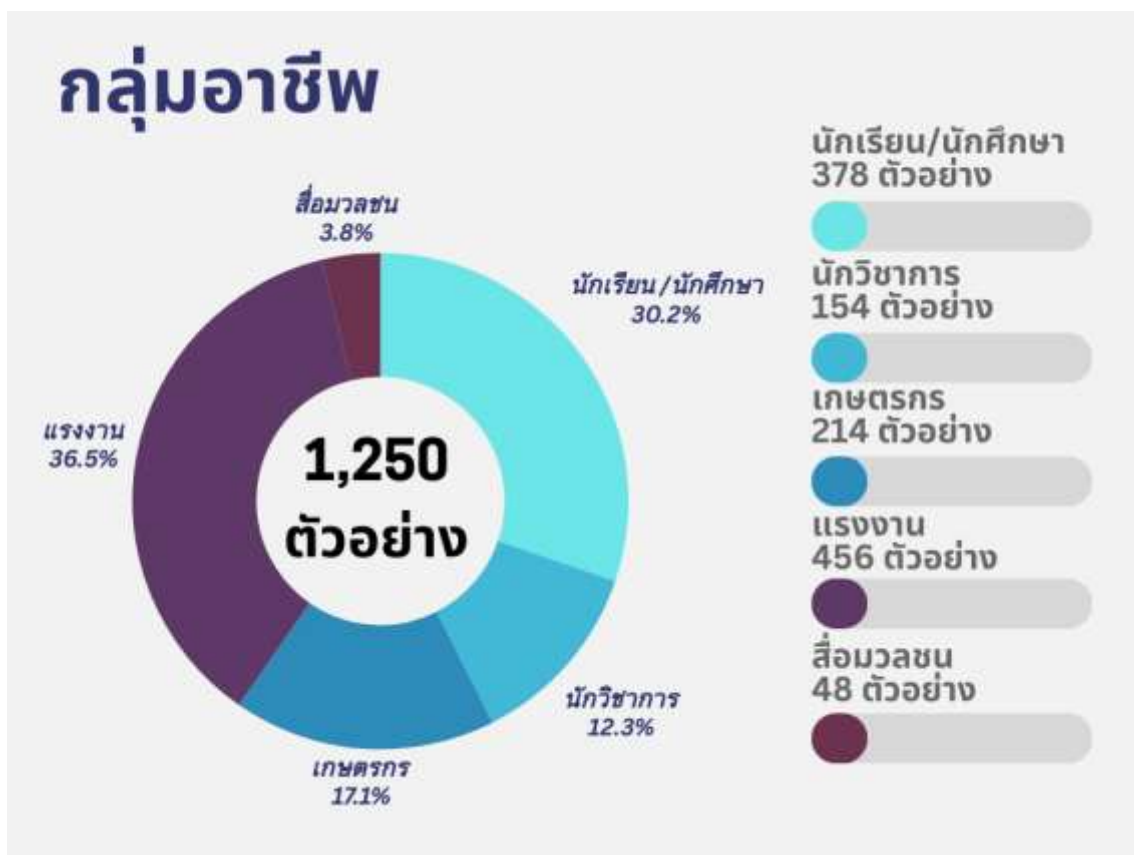
แผนภาพที่ 4.3 จำนวน และร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

4) กลุ่มอาชีพ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพแรงงาน จำนวน 456 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมา คือ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 378 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 30.2 เกษตรกร จำนวน 214 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 17.1 นักวิชาการ จำนวน 154 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 12.3 และสื่อมวลชน จำนวน 48 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 3.8 ตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 4.4

แผนภาพที่ 4.4 จำนวน และร้อยละกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

4.2 ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)

1) ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เห็นว่า **ประเทศไทยควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำนวน 1,137 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 91.0** รองลงมาเห็นว่าเนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนลดลง จำนวน 1,028 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 82.2 เห็นว่ากระบวนการแก้ไขมีปัญหา เพราะแก้ไขยากเกินไป จำนวน 1,004 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 80.3 เห็นว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ เพื่อการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร จำนวน 886 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 70.9 เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักกฎหมายแทนหลักจริยธรรมในการวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต, เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่เกิน 10 ปี และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 782 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 62.6 และเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต แทนหลักกฎหมาย มาเป็นคำวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พ้นจากตำแหน่งที่มาโดยชอบในระบอบรัฐสภา จำนวน 572 คิดเป็นร้อยละ 45.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์ เพื่อการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 อยู่ในระดับมาก และนักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า**ควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/นักศึกษา และแรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 อยู่ในระดับมากที่สุด (จำนวนเท่ากัน) ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักกฎหมายแทนหลักจริยธรรมในการวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต , เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่เกิน 10 ปี และไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งทางการเมือง** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 อยู่ในระดับมาก และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต แทนหลักกฎหมาย มาเป็นคำวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พ้นจากตำแหน่งที่มาโดยชอบในระบบรัฐสภา ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 อยู่ในระดับน้อย เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 อยู่ในระดับน้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.99 อยู่ในระดับน้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า เนื้อหาสาระทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนลดลง ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 อยู่ในระดับมาก แรงงาน และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 อยู่ในระดับมาก (จำนวนเท่ากัน) และนักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า กระบวนการแก้ไขมีปัญหา เพราะแก้ไขยากเกินไป ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 อยู่ในระดับมาก และนักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
1. เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์ เพื่อการสืบทอดอำนาจ ของคณะรัฐประหาร	886 (70.9)	364 (29.1)	2.73 (มาก)	3.38 (มากที่สุด)	3.20 (มาก)	2.88 (มาก)	3.37 (มากที่สุด)
2. ควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทน	1,137 (91.0)	113 (9.0)	3.34 (มากที่สุด)	3.51 (มากที่สุด)	3.44 (มากที่สุด)	3.34 (มากที่สุด)	3.48 (มากที่สุด)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
3. ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักกฎหมาย แทนหลักจริยธรรมในการวินิจฉัย ลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตลอดชีวิต, เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ไม่เกิน 10 ปี และไม่มีสิทธิดำรง ตำแหน่งทางการเมือง	782 (62.6)	468 (37.4)	2.77 (มาก)	2.81 (มาก)	2.68 (มาก)	2.57 (มาก)	2.44 (น้อย)
4. ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต แทนหลัก กฎหมาย มาเป็นคำวินิจฉัยลงโทษ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้พ้นออกจากตำแหน่งที่มาโดยชอบ ในระบบรัฐสภา	572 (45.8)	678 (54.2)	2.67 (มาก)	1.99 (น้อย)	2.13 (น้อย)	2.39 (น้อย)	1.90 (น้อย)
5. เนื้อหาสาระทำให้สิทธิ และเสรีภาพของประชาชนลดลง	1,028 (82.2)	222 (17.8)	3.07 (มาก)	3.19 (มาก)	3.16 (มาก)	3.12 (มาก)	3.12 (มาก)
6. กระบวนการแก้ไขมีปัญห เพราะแก้ไขยากเกินไป	1,004 (80.3)	246 (19.7)	2.98 (มาก)	3.19 (มาก)	3.03 (มาก)	3.13 (มาก)	3.31 (มากที่สุด)

2) สมมติฐานที่ 1 เพศที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) พบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่าง กับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .011^*$) แสดงว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.2 และ 4.3

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
ชาย	569	1.88	.587	น้อย
หญิง	629	1.97	.545	น้อย
กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ)	52	1.87	.627	น้อย
รวม	1,250	1.92	.569	น้อย

ตารางที่ 4.3 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) จำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2.945	2	1.472	4.567	.011*
ภายในกลุ่ม	401.987	1247	.322		
รวม	404.931	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างเพศของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .011^*$) มีจำนวน 1 คู่ คือ เพศหญิงเห็นด้วยกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) มากกว่าเพศชาย ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

แสดงการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ระหว่างเพศ
ของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)

เพศ	$\bar{x}$	ชาย	หญิง	LGBTQ
		1.88	1.97	1.87
ชาย	1.88	-	-.096*	.012
หญิง	1.97		-	.108
(LGBTQ)	1.87			-

3) สมมติฐานที่ 2 อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .039^*$) แสดงว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างต่างมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.5 และ 4.6

ตารางที่ 4.5

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามอายุ

อายุ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
Gen Z (14 – 27 ปี)	401	1.98	.487	น้อย
Gen Y (28 – 43 ปี)	361	1.87	.555	น้อย
Gen X (44 – 59 ปี)	291	1.95	.617	น้อย
Baby Boomer + Silent Gen (60 ปีขึ้นไป)	197	1.88	.664	น้อย
รวม	1,250	1.92	.569	น้อย

ตารางที่ 4.6

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	2.711	3	.904	2.799	.039*
ภายในกลุ่ม	402.220	1246	.323		
รวม	404.931	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างอายุของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ไม่มีความแตกต่างรายคู่

4) สมมติฐานที่ 3 ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษากับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) พบว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .003^*$) แสดงว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.7 และ 4.8

ตารางที่ 4.7

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	N	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
ประถมศึกษา	41	2.07	.412	น้อย
มัธยมศึกษาตอนต้น	85	2.12	.473	น้อย
มัธยมศึกษาตอนปลาย	181	1.95	.540	น้อย
ปวช.	35	1.94	.416	น้อย
ปวส./ อนุปริญญา	106	1.96	.568	น้อย
ปริญญาตรี	628	1.90	.573	น้อย
ปริญญาโทขึ้นไป	174	1.83	.658	น้อย
รวม	1,250	1.92	.569	น้อย

ตารางที่ 4.8

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)
จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	6.333	6	1.056	3.292	.003*
ภายในกลุ่ม	398.598	1243	.321		
รวม	404.931	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ไม่มีความแตกต่างรายคู่

5) สมมติฐานที่ 4 กลุ่มอาชีพที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) พบว่า กลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างกับความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .006^*$) แสดงว่า กลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.9 และ 4.10

ตารางที่ 4.9

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
นักเรียน/นักศึกษา	378	1.99	.505	น้อย
นักวิชาการ	154	1.88	.646	น้อย
เกษตรกร	214	1.90	.609	น้อย
แรงงาน	456	1.92	.565	น้อย
สื่อมวลชน	48	1.69	.589	น้อยที่สุด
รวม	1,250	1.92	.569	น้อย

ตารางที่ 4.10

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)
จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	4.668	4	1.167	3.630	.006*
ภายในกลุ่ม	400.263	1245	.321		
รวม	404.931	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างกลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ไม่มีความแตกต่างรายคู่

4.3 ความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

1) ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 730 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 58.4 รองลงมา มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรอัยการ จำนวน 624 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 49.9 มีความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 617 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 49.4 มีความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) จำนวน 583 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 46.6 มีความพึงพอใจต่อการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 521 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 41.7 มีความพึงพอใจต่อการทำงานของผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 555 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 44.4 และมีความพึงพอใจต่อการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จำนวน 360 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 28.8 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 อยู่ในระดับน้อย รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.06 อยู่ในระดับน้อย เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93 อยู่ในระดับน้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 อยู่ในระดับน้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **ผู้ตรวจการแผ่นดิน** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37 อยู่ในระดับน้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.21 อยู่ในระดับที่น้อย เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.20 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02 อยู่ในระดับที่น้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.48 อยู่ในระดับน้อย เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.17 อยู่ในระดับที่น้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.90 อยู่ในระดับที่น้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 อยู่ในระดับที่น้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.08 อยู่ในระดับที่น้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 อยู่ในระดับที่น้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25 อยู่ในระดับที่น้อย ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **ศาลรัฐธรรมนูญ** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.64 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 อยู่ในระดับที่น้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.91 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.71 อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ตามลำดับ

และกลุ่มอาชีพที่มีความพึงพอใจต่อการทำงานของ **องค์กรอัยการ** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.21 อยู่ในระดับที่น้อย นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 อยู่ในระดับที่น้อย และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 อยู่ในระดับที่น้อย ตามลำดับ

ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กร ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	ความพึงพอใจ		กลุ่มอาชีพ				
	พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)	360 (28.8)	890 (71.2)	2.27 (น้อย)	1.90 (น้อย)	1.93 (น้อย)	2.06 (น้อย)	1.75 (น้อยที่สุด)
2. ผู้ตรวจการแผ่นดิน	555 (44.4)	695 (55.6)	2.67 (มาก)	2.21 (น้อย)	2.20 (น้อย)	2.37 (น้อย)	2.02 (น้อย)
3. คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ (ปปช.)	583 (46.6)	667 (53.4)	2.76 (มาก)	2.12 (น้อย)	2.17 (น้อย)	2.48 (น้อย)	1.90 (น้อย)
4. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	617 (49.4)	633 (50.6)	2.76 (มาก)	2.23 (น้อย)	2.26 (น้อย)	2.54 (มาก)	2.08 (น้อย)
5. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ	730 (58.4)	520 (41.6)	2.94 (มาก)	2.43 (น้อย)	2.45 (น้อย)	2.67 (มาก)	2.25 (น้อย)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	ความพึงพอใจ		กลุ่มอาชีพ				
	พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
6. ศาลรัฐธรรมนูญ	521 (41.7)	729 (58.3)	2.64 (มาก)	1.91 (น้อย)	2.04 (น้อย)	2.28 (น้อย)	1.71 (น้อยที่สุด)
7. องค์การอัยการ	624 (49.9)	626 (50.1)	2.85 (มาก)	2.19 (น้อย)	2.21 (น้อย)	2.44 (น้อย)	2.04 (น้อย)

2) สมมติฐานที่ 5 เพศที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 พบว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .000^{**}$) แสดงว่า เพศของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน (ตารางที่ 4.12 และ 4.13)

ตารางที่ 4.12

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปรผล
ชาย	569	2.25	.924	น้อย
หญิง	629	2.51	.902	มาก
กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ)	52	2.52	1.000	มาก
รวม	1,250	2.39	.924	น้อย

ตารางที่ 4.13

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กร
ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	20.491	2	10.246	12.205	.000**
ภายในกลุ่ม	1046.774	1247	.839		
รวม	1067.265	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างเพศของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ คือ เพศหญิงมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มากกว่าเพศชาย ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14

แสดงการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ระหว่างเพศ
ของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

เพศ	$\bar{x}$	ชาย	หญิง	LGBTQ
		2.25	2.51	2.52
ชาย	2.25	-	-.256*	-.270
หญิง	2.51		-	-.014
(LGBTQ)	2.52			-

3) สมมติฐานที่ 6 อายุที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอายุที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน พบว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .000^{**}$) แสดงว่า อายุของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.15 และ 4.16

ตารางที่ 4.15

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามอายุ

อายุ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
Gen Z (14 – 27 ปี)	401	2.67	.909	มาก
Gen Y (28 – 43 ปี)	361	2.35	.950	น้อย
Gen X (44 – 59 ปี)	291	2.23	.875	น้อย
Baby Boomer + Silent Gen (60 ปีขึ้นไป)	197	2.11	.832	น้อย
รวม	1,250	2.39	.924	น้อย

ตารางที่ 4.16

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กร ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	54.448	3	18.149	22.328	.000 ^{**}
ภายในกลุ่ม	1012.817	1246	.813		
รวม	1067.265	1249			

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างอายุของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 4 คู่ คือ ช่วงอายุ 14 - 27 ปี (Gen Z) มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มากกว่า ช่วงอายุ 28 - 43 ปี (Gen Y) ช่วงอายุ 44 - 59 ปี (Gen X) และอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (Baby Boomer and Silent Gen) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17

แสดงการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ระหว่างอายุ
ของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

อายุ	$\bar{x}$	14-27 ปี	28-43 ปี	44-59 ปี	60 ปีขึ้นไป
		2.67	2.35	2.23	2.11
14 - 27 ปี	2.67	-	.316*	.437*	.559*
28 - 43 ปี	2.35		-	.121	.243*
44 - 59 ปี	2.23			-	.122
60 ปีขึ้นไป	2.11				-

4) สมมติฐานที่ 7 ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน พบว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .000^{**}$) แสดงว่า ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างต่างกันมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ดังตารางที่ 4.18 และ 4.19

ตารางที่ 4.18

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	N	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ประถมศึกษา	41	2.22	1.013	น้อย
มัธยมศึกษาตอนต้น	85	2.78	.943	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	181	2.51	.917	มาก
ปวช.	35	2.37	.942	น้อย
ปวส./ อนุปริญญา	106	2.39	1.001	น้อย
ปริญญาตรี	628	2.41	.918	น้อย
ปริญญาโทขึ้นไป	174	2.03	.752	น้อย
รวม	1,250	2.39	.924	น้อย

ตารางที่ 4.19

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กร
ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	38.983	6	6.497	7.854	.000**
ภายในกลุ่ม	1028.282	1243	.827		
รวม	1067.265	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 คู่ คือ กลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับปริญญาตรี ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20

แสดงการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ระหว่างระดับการศึกษา
ของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

ระดับ การศึกษา	$\bar{x}$	ประถม ศึกษา	ม.ต้น	ม. ปลาย	ปวช.	ปวส.	ป.ตรี	ป.โท
		2.22	2.78	2.51	2.37	2.39	2.41	2.03
ประถมศึกษา	2.22	-	-.557	-.294	-.152	-.167	-.193	.185
ม.ต้น	2.78		-	.263	.405	.390	.364	.742*
ม.ปลาย	2.51			-	.142	.127	.101	.479*
ปวช.	2.37				-	-.015	-.041	.337
ปวส.	2.39					-	-.026	.352
ป.ตรี	2.41						-	.378*
ป.โท	2.03							-

5) สมมติฐานที่ 8 กลุ่มอาชีพที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบความมีนัยสำคัญโดยการทดสอบด้วยสถิติค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ต่างกัน พบว่า กลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p = .000^{**}$) แสดงว่า กลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานดังตารางที่ 4.21 และ 4.22

ตารางที่ 4.21

แสดงจำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	N	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
นักเรียน/นักศึกษา	378	2.75	.895	มาก
นักวิชาการ	154	2.06	.756	น้อย
เกษตรกร	214	2.13	.855	น้อย
แรงงาน	456	2.38	.946	น้อย
สื่อมวลชน	48	1.88	.672	น้อย
รวม	1,250	2.39	.924	น้อย

ตารางที่ 4.22

แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กร

ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	94.077	4	23.519	30.088	.000**
ภายในกลุ่ม	973.188	1245	.782		
รวม	1067.265	1249			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เพื่อให้ทราบว่า ตัวแปรใดทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แตกต่างกัน คณะวิจัยจึงได้ทดสอบความแตกต่างระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการทดสอบเชฟเฟ (Scheffe') พบว่า ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 7 คู่ คือ กลุ่มนักเรียน/ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มากกว่ากลุ่มสื่อมวลชน นักวิชาการ เกษตรกร และแรงงาน ตามลำดับ กลุ่มแรงงานมีความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มากกว่ากลุ่มสื่อมวลชน นักวิชาการ และเกษตรกร ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23

แสดงการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ระหว่างกลุ่มอาชีพของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจต่อการทำงานขององค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

กลุ่มอาชีพ	$\bar{x}$	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
		2.75	2.06	2.13	2.38	1.88
นักเรียน/ นักศึกษา	2.75	-	.689*	.628*	.379*	.879*
นักวิชาการ	2.06		-	-.061	-.310*	.190
เกษตรกร	2.13			-	-.249*	.251
แรงงาน	2.38				-	.500*
สื่อมวลชน	1.88					-

4.4 สารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เห็นว่าสารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คือ **ต้องกำหนดหมวดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่สามารถนำไปอ้างอิงให้มีผลได้ตามกฎหมาย เพื่อปกป้อง และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนจำนวน 1,236 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 98.9** รองลงมาคือ **ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิ ความเสมอภาคของบุคคล และความเสมอภาคทางเพศ จำนวน 1,227 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 98.2** องค์ประกอบและกระบวนการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสม และต้องยึดโยงกับประชาชนจำนวน 1,206 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 96.5 ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 1,164 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 93.1 ต้องกำหนดให้สามารถถอดถอนนักการเมืองผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้ จำนวน 1,157 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 92.6 ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) จำนวน 1,154 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 92.3 ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน จำนวน 1,150 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 92.0 ต้องกำหนดบทลงโทษการทำรัฐประหารให้ชัดเจน เพราะถือเป็นการยึดอำนาจ และล้มล้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จำนวน 1,127 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 90.2 ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 1,112 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 89.0 องค์กรอัยการ จำนวน 1,096 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 87.7

ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จำนวน 1,092 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 87.4 ศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรมีอำนาจในการยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิทางการเมือง เนื่องจากขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง จำนวน 1,090 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 87.2 ควรยกเลิกวุฒิสภา (สว.) และควรกำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สส.) จำนวน 1,069 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 85.5 และควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1,061 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 84.9 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับมาก แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในระดับมาก สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 อยู่ในระดับมาก และนักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งผู้ตรวจการแผ่นดิน** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 อยู่ในระดับมาก นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 อยู่ในระดับมาก และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในระดับมาก สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 อยู่ในระดับมาก และนักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับมาก สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 อยู่ในระดับมาก และนักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 อยู่ในระดับมาก สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในระดับมาก และนักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 อยู่ในระดับมาก นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 อยู่ในระดับมาก และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรอัยการ ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่** ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 อยู่ในระดับมาก เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 อยู่ในระดับมาก นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 อยู่ในระดับมาก และสื่อมวลชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ต้องกำหนดหมวดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่สามารถนำไปอ้างอิงให้มีผลได้ตามกฎหมาย เพื่อปกป้อง และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ต้องกำหนดบทลงโทษการทำรัฐประหารให้ชัดเจน เพราะถือเป็นการยึดอำนาจ และล้มล้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรมีอำนาจในการยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิทางการเมือง เนื่องจากขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ต้องกำหนดให้สามารถถอดถอนนักการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 อยู่ในระดับมาก และนักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิ ความเสมอภาคของบุคคล และความเสมอภาคทางเพศ** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **องค์ประกอบและกระบวนการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีสัดส่วนที่เหมาะสม และต้องยึดโยงกับประชาชน** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

และกลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า **ควรยกเลิกวุฒิสภา (สว.) และควรกำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สส.)** ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 อยู่ในระดับมากที่สุด นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อสาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
1. ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังต่อไปนี้							
1.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)	1,092 (87.4)	158 (12.6)	3.18 (มาก)	3.05 (มาก)	3.18 (มาก)	3.17 (มาก)	3.15 (มาก)
1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดิน	1,112 (89.0)	138 (11.0)	3.22 (มาก)	3.01 (มาก)	3.13 (มาก)	3.17 (มาก)	2.96 (มาก)
1.3 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)	1,154 (92.3)	96 (7.7)	3.35 (มากที่สุด)	3.06 (มาก)	3.17 (มาก)	3.27 (มากที่สุด)	3.10 (มาก)
1.4 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	1,150 (92.0)	100 (8.0)	3.29 (มากที่สุด)	3.07 (มาก)	3.18 (มาก)	3.24 (มาก)	3.08 (มาก)

สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
1.5 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	1,164 (93.1)	86 (6.9)	3.30 (มากที่สุด)	3.16 (มาก)	3.25 (มาก)	3.33 (มากที่สุด)	3.17 (มาก)
1.6 ศาลรัฐธรรมนูญ	1,061 (84.9)	189 (15.1)	3.24 (มาก)	2.91 (มาก)	3.05 (มาก)	3.15 (มาก)	2.77 (มาก)
1.7 องค์การอัยการ	1,096 (87.7)	154 (12.3)	3.24 (มาก)	3.07 (มาก)	3.07 (มาก)	3.16 (มาก)	3.04 (มาก)
2. ต้องกำหนดหมวดว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่สามารถนำไปอ้างอิงให้มีผลได้ตามกฎหมายเพื่อปกป้อง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน	1,236 (98.9)	14 (1.1)	3.63 (มากที่สุด)	3.72 (มากที่สุด)	3.59 (มากที่สุด)	3.62 (มากที่สุด)	3.58 (มากที่สุด)
3. ต้องกำหนดบทลงโทษการทำรัฐประหารให้ชัดเจน เพราะถือเป็นการยึดอำนาจและล้มล้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	1,127 (90.2)	123 (9.8)	3.27 (มากที่สุด)	3.50 (มากที่สุด)	3.43 (มากที่สุด)	3.41 (มากที่สุด)	3.42 (มากที่สุด)
4. ศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรใช้อำนาจในการยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิทางการเมือง เนื่องจากขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	1,090 (87.2)	160 (12.8)	3.24 (มาก)	3.35 (มากที่สุด)	3.30 (มากที่สุด)	3.32 (มากที่สุด)	3.31 (มากที่สุด)
5. ต้องกำหนดให้สามารถถอดถอนนักการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้	1,157 (92.6)	93 (7.4)	3.16 (มาก)	3.47 (มากที่สุด)	3.36 (มากที่สุด)	3.36 (มากที่สุด)	3.19 (มาก)
6. ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิความเสมอภาคของบุคคล และความเสมอภาคทางเพศ	1,227 (98.2)	23 (1.8)	3.60 (มากที่สุด)	3.55 (มากที่สุด)	3.48 (มากที่สุด)	3.54 (มากที่สุด)	3.46 (มากที่สุด)

สาระสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
7. องค์ประกอบและกระบวนการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมและต้องยึดโยงกับประชาชน	1,206 (96.5)	44 (3.5)	3.42 (มากที่สุด)	3.54 (มากที่สุด)	3.47 (มากที่สุด)	3.52 (มากที่สุด)	3.42 (มากที่สุด)
8. ควรยกเลิกวุฒิสภา (สว.) และควรกำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สส.)	1,069 (85.5)	181 (14.5)	3.31 (มากที่สุด)	3.05 (มาก)	3.25 (มาก)	3.37 (มากที่สุด)	3.00 (มาก)

4.5 กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,250 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่เห็นว่ากระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ก่อนการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้มีการรณรงค์เผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง จำนวน 1,233 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 98.6 รองลงมา คือ การร่างรัฐธรรมนูญควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และเสนอความคิดเห็นได้ในทุกขั้นตอน จำนวน 1,228 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 98.2 การจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของทุกฉบับ ควรมีตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม จำนวน 1,228 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 98.2 ควรจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุกจังหวัดที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จำนวน 1,221 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 97.7 ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียน/นักศึกษา, นักวิชาการ, เกษตรกร, แรงงาน และสื่อมวลชน รวมทั้งกลุ่มสตรี เลือกตัวแทนของกลุ่มตนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 1,217 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 97.4 ควรมีการทบทวนรัฐธรรมนูญทุก ๆ 5 ปี โดยเป็นหน้าที่ของรัฐสภาผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน เพื่อป้องกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญ จำนวน 1,207 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 96.6 การออกเสียงลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนไม่ควรเกิน 2 ครั้ง ประกอบด้วย ครั้งที่ 1 การลงประชามติก่อนยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ พ.ศ. ครั้งที่ 2 การลงประชามติเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ร่างเสร็จแล้ว จำนวน 1,181 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 94.5 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า การร่างรัฐธรรมนูญควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และเสนอความคิดเห็นได้ในทุกขั้นตอน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงานค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากที่สุด และเกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า ควรจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุกจังหวัด ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมากที่สุด และเกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียน/นักศึกษา , นักวิชาการ, เกษตรกร, แรงงาน และสื่อมวลชน รวมทั้งกลุ่มสตรี เลือกตัวแทนของกลุ่มตนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/ นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า การออกเสียงลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญของประชาชนไม่ควรเกิน 2 ครั้ง ประกอบด้วย ครั้งที่ 1 การลงประชามติก่อนยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ พ.ศ. ครั้งที่ 2 การลงประชามติเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ร่างเสร็จแล้ว ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/นักศึกษาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับมากที่สุด สื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับมากที่สุด และนักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า ก่อนการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญต้องกำหนดให้มีการรณรงค์เผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/นักศึกษาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า การจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของทุกฉบับควรมีตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมากที่สุด แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียน/นักศึกษาค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.44 อยู่ในระดับมากที่สุด

กลุ่มอาชีพที่มีความเห็นว่า ป้องกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ควรมีการทบทวนรัฐธรรมนูญ ทุก ๆ 5 ปี โดยเป็นหน้าที่ของรัฐสภาผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน/นักศึกษา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แรงงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 อยู่ในระดับมากที่สุด นักวิชาการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 อยู่ในระดับมากที่สุด เกษตรกร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 อยู่ในระดับมากที่สุด และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ร้อยละของจำนวนประชาชน และค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

กระบวนการได้มา ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
1. การร่างรัฐธรรมนูญ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และเสนอความคิดเห็นได้ ในทุกขั้นตอน	1228 (98.2)	22 (1.8)	3.60 (มากที่สุด)	3.82 (มากที่สุด)	3.59 (มากที่สุด)	3.60 (มากที่สุด)	3.60 (มากที่สุด)
2. ควรจัดให้มีสมาชิกสภาร่าง รัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุก จังหวัดที่มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชน	1221 (97.7)	29 (2.3)	3.56 (มากที่สุด)	3.71 (มากที่สุด)	3.55 (มากที่สุด)	3.57 (มากที่สุด)	3.63 (มากที่สุด)
3. ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ เช่น นักเรียน/นักศึกษา, นักวิชาการ, เกษตรกร, แรงงาน และสื่อมวลชน รวมทั้งกลุ่มสตรี เลือกตัวแทนของกลุ่มตนเข้ามา เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ	1217 (97.4)	33 (2.6)	3.52 (มากที่สุด)	3.60 (มากที่สุด)	3.50 (มากที่สุด)	3.55 (มากที่สุด)	3.44 (มากที่สุด)

กระบวนการได้มา ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ความคิดเห็น		กลุ่มอาชีพ				
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	นักเรียน/ นักศึกษา	นักวิชาการ	เกษตรกร	แรงงาน	สื่อมวลชน
4. การออกเสียงลงประชามติ รับร่างรัฐธรรมนูญของประชาชน ไม่ควรเกิน 2 ครั้ง ประกอบด้วย ครั้งที่ 1 การลงประชามติ ก่อนยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ พ.ศ. ครั้งที่ 2 การลงประชามติ เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ร่างเสร็จแล้ว	1181 (94.5)	69 (5.5)	3.36 (มากที่สุด)	3.32 (มากที่สุด)	3.37 (มากที่สุด)	3.43 (มากที่สุด)	3.33 (มากที่สุด)
5. ก่อนการลงประชามติ รับร่างรัฐธรรมนูญ ต้องกำหนดให้มีการรณรงค์ เผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้าใจ ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง	1233 (98.6)	17 (1.4)	3.53 (มากที่สุด)	3.62 (มากที่สุด)	3.54 (มากที่สุด)	3.55 (มากที่สุด)	3.52 (มากที่สุด)
6. การจัดทำร่างพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญ ของทุกฉบับ ควรมีตัวแทน ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม	1228 (98.2)	22 (1.8)	3.49 (มากที่สุด)	3.63 (มากที่สุด)	3.52 (มากที่สุด)	3.51 (มากที่สุด)	3.44 (มากที่สุด)
7. เพื่อป้องกันการล้มล้าง รัฐธรรมนูญ ควรมีการทบทวน รัฐธรรมนูญทุก ๆ 5 ปี โดยเป็นหน้าที่ของรัฐสภา ผ่านกระบวนการรับฟัง ความคิดเห็นประชาชน	1207 (96.6)	43 (3.4)	3.47 (มากที่สุด)	3.42 (มากที่สุด)	3.31 (มากที่สุด)	3.45 (มากที่สุด)	3.25 (มาก)

ภาคผนวก

ผนวกที่ 1 แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ร่วมกับคณะนักวิชาการอิสระ

จัดทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง

“การแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทย”

ภายใต้โครงการการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

เสียงของประชาชนในเรื่องใจความและกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

เป้าหมาย

เพื่อศึกษาทัศนคติ และความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เกิดขึ้นจากการยึดอำนาจการปกครอง และได้มีการจัดตั้งคณะบุคคลที่สนับสนุนคณะรัฐประหารเป็นผู้จัดทำรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ขึ้นมา ซึ่งก่อผลกระทบต่อความขัดแย้งในเชิงโครงสร้าง การดูแลอำนาจอธิปไตย จนนำไปสู่สภาวะวิกฤติในทางการเมืองไทยปัจจุบัน สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงได้ร่วมมือกับคณะนักวิชาการอิสระทำการศึกษาลึกเพื่อหาคำตอบที่มาจาก การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสร้างแบบสอบถามออนไลน์ (Online Survey) ด้วย Google Forms ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจะนำไปประมวลผลเพื่อให้ประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 พื้นที่ คือ เชียงใหม่ พิษณุโลก อุบลราชธานี ชลบุรี สงขลา หรืออาจมีพื้นที่อื่นอีกตามความจำเป็น และเหมาะสม ได้ร่วมให้ความเห็นและถกแถลงผ่านการจัดเวทีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในลำดับต่อไป

คำแนะนำ

ข้อความกำหนดเฉพาะประเด็นหลักๆ ให้ท่านเลือกตอบอิสระ โดยเลือกหรือเติมคำในข้อที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านเองมากที่สุด ซึ่งเป็นคำถามเพื่อการศึกษาวิจัย โดยคำตอบทุกข้อจะถูกประมวลผลในภาพรวมและจะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านแต่อย่างใด ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)

ส่วนที่ 3 สารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 4 กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ LGBTQ
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ปวช.
☐ ปวส./อนุปริญญา ☐ปริญญาตรี
☐ปริญญาโทขึ้นไป ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....
4. กลุ่มอาชีพ ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ นักวิชาการ
☐ เกษตรกรรม ☐ แรงงาน
☐ สื่อมวลชน ☐ อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตามความเป็นจริง/ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความคิดเห็นต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน)	ระดับความคิดเห็น			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์ เพื่อการสืบทอดอำนาจของคณะรัฐประหาร				
2. ประเทศไทยควรมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่แทนรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560				
3. ท่านพอใจกับการทำงานองค์กรภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เหล่านี้หรือไม่				
3.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)				
3.2 ผู้ตรวจการแผ่นดิน				
3.3 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)				
3.4 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน				
3.5 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ				
3.6 ศาลรัฐธรรมนูญ				
3.7 องค์กรอื่นๆ				
4. ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักกฎหมายแทนหลักจริยธรรม ในการวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น เพิกถอนสิทธิสมัคร รับเลือกตั้งตลอดชีวิต, เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่เกิน 10 ปี และไม่มีสิทธิ ดำรงตำแหน่งทางการเมือง				
5. ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต แทนหลัก กฎหมาย มาเป็นคำวินิจฉัยลงโทษผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พ้นออก จากตำแหน่งที่มาโดยชอบในระบบรัฐสภา				
6. เนื้อหาสาระของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ทำให้สิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนลดลง				
7. กระบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มีปัญหา เพราะแก้ไขยาก เกินไป				

ส่วนที่ 3 สารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตามความเป็นจริง/ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

สารสำคัญที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ระดับความคิดเห็น			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ควรบัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังต่อไปนี้				
1.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)				
1.2 ผู้ตรวจการแผ่นดิน				
1.3 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)				
1.4 คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน				
1.5 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ				
1.6 ศาลรัฐธรรมนูญ				
1.7 องค์กรಯการ				
2. ต้องกำหนดหมวดว่าด้วยสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่สามารถนำไป อ้างอิงให้มีผลได้ตามกฎหมาย เพื่อปกป้อง และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน				
3. ต้องกำหนดบทลงโทษการทำรัฐประหารให้ชัดเจน เพราะถือเป็นการยึด อำนาจ และล้มล้างระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข				
4. ศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรมีอำนาจในการยุบพรรคการเมือง และตัดสิทธิ ทางการเมือง เนื่องจากขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง				
5. ต้องกำหนดให้สามารถถอดถอนนักการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กร ตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้บริหารท้องถิ่นออกจากตำแหน่งได้				
6. ต้องให้ความสำคัญกับสิทธิ ความเสมอภาคของบุคคล และความเสมอภาคทางเพศ				
7. องค์ประกอบและกระบวนการสรรหาองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีสัดส่วนที่เหมาะสม และต้องยึดโยงกับประชาชน				
8. ยกเลิกวุฒิสภา (สว.) และควรกำหนดให้มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สส.)				

ส่วนที่ 4 กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับตามความความเป็นจริง/ความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

กระบวนการได้มาของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ระดับความคิดเห็น			
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การร่างรัฐธรรมนูญควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น และเสนอความคิดเห็นได้ในทุกขั้นตอน				
2. ควรจัดให้มีสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ครบทุกจังหวัด ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน				
3. ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียน/นักศึกษา, นักวิชาการ, เกษตรกรรม, แรงงาน และสื่อมวลชน รวมทั้ง กลุ่มสตรี เลือกตัวแทนของกลุ่มตนเข้ามาเป็นสมาชิกสภา ร่างรัฐธรรมนูญ				
4. การออกเสียงลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญของประชาชน ไม่ควรเกิน 2 ครั้ง ประกอบด้วย ครั้งที่ 1 การลงประชามติ <u>ก่อน</u> ยกร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ พ.ศ. ครั้งที่ 2 การลงประชามติ <u>เมื่อ</u> รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ร่างเสร็จแล้ว				
5. ก่อนการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญต้องกำหนด ให้มีการรณรงค์เผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน อย่างทั่วถึง				
6. การจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ของทุกฉบับ ควรมีตัวแทนประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม				
7. เพื่อป้องกันการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ควรมีการทบทวน รัฐธรรมนูญทุก ๆ 5 ปี โดยเป็นหน้าที่ของรัฐสภา ผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นประชาชน				

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 (ฉบับปัจจุบัน) และการจัดทำ
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน(สสส.)
109 ซ.สิทธิชน ถ.สุทริสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก
เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10320
โทรศัพท์ 0-2275-4231-2 โทรสาร 0-2275-4230
Email: uclthailand@gmail.com